

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

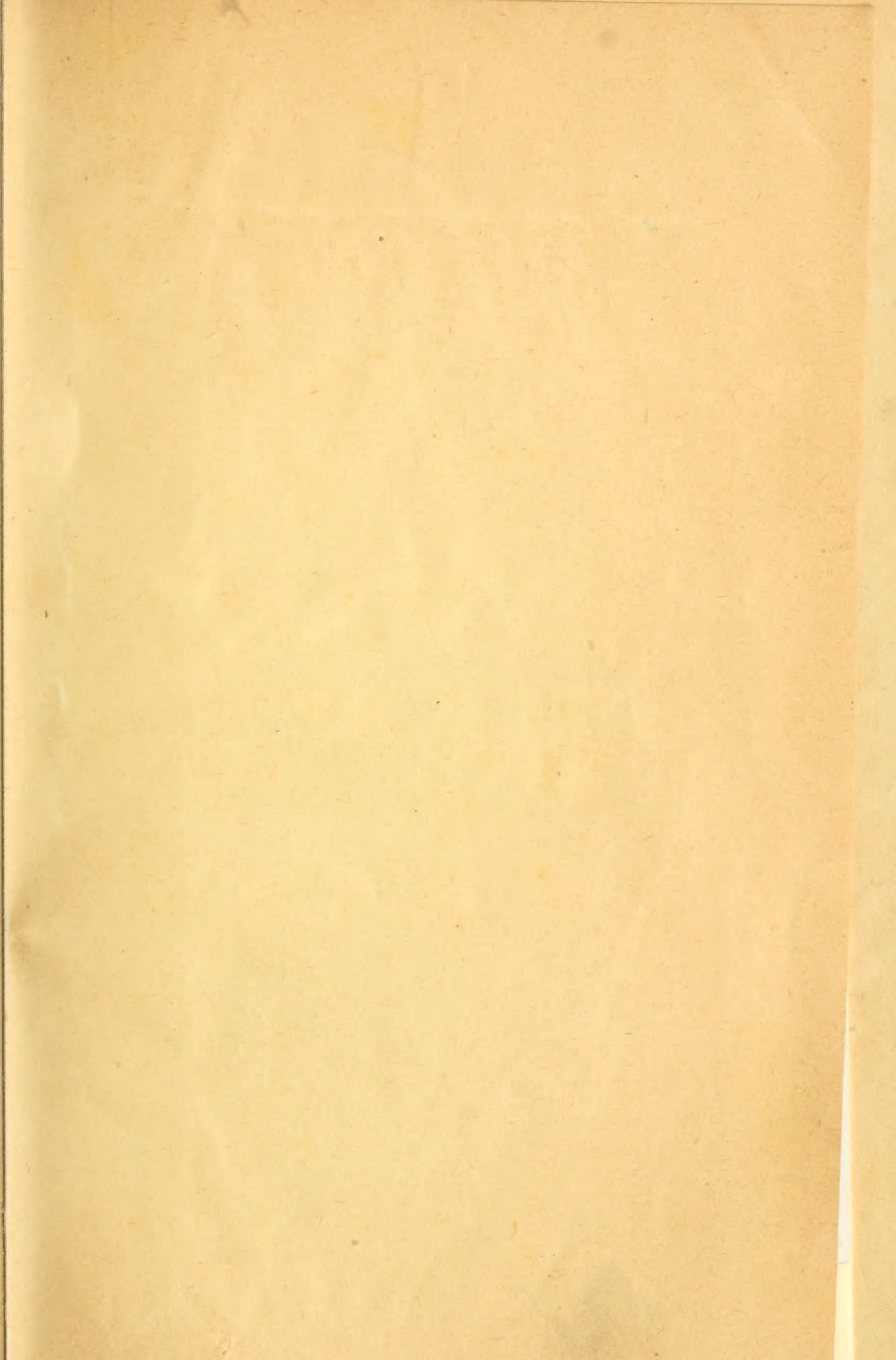
UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PL
175
A2
1891

'Abdurrahman, Mehmed
Mekteb-i 'Asr

2281 =

16/100

مکتب عصر

Abdürrahman, Mehmed
(اعمراری قشیمی)

Mekteb-i Casr (ترتیب جدید)

بلاغت ابن کمال

اثر

ابن الکامل: محمد عبدالرحمن

معارف نظارت جدید سنک رخصتید طبع اولو نمبر

کتابخانه

(نصاب مطبوعی) باب عالی جاده سنده نومرو ۲۵

صاحب و ناشری:

عصر کتبخانه سی صاحبی کر قور

۱۳۰۹

دادرا اکرم علی نہاد بک افندی یہ مقدمہ در.

در سعادت رژی نظارت عمومی
در دنجی شعبہ سی خلفا سندن

ابن الکامل: محمد عبدالرحمن

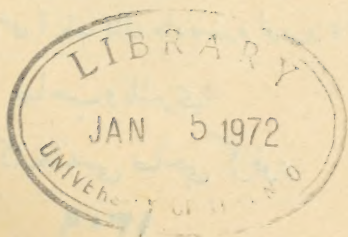
۷ ایلول ۱۳۰۷

PL

175

A2

1891

مقدمات

برنجی درس

بلاغت - کلمه و کلامك فصاحتيله برابر، مقتضای حاله توفیقاً سویله یوب یازمغه بلاغت تعبیر اولونور.

مقتضای حالدن مراد، متکلم مرانی - مقامه، مخاطبه، موضوع بحثه یاقیدشان اسالیب والفاظ وتعبیرات ایله ادایه رعایت ایتمه سیدر .
فصاحت - فصاحت ده مقتضای حاله رعایت شرط اولمایوب، یالکنز مأنوس ولسانه ثقات ویرمه یین کلمات منقحه ایله افاده مرام ایتمکدر .
فصاحت - کلمه، کلامده، متکلمده اولور .

۱

کلمه ده فصاحت

کلمه ده فصاحت - کلمه نك تنافر حروف، غرابت، قیاسه مخالفتدن عاری اولماسیدر .

تنافر حروف - کلمه تلفظ اولونورکن، حاوی اولدیغی حرفلر بربرلرله امتزاج ایده مه ییرک، لسانه ثقات عارض اولماسیدر .
تنافر حروف ایله معلل اولان کلمه لر ایسه، لسانه بعضیلری آزه، بعضیلری چوق ثقات ویریر .

آز ثقلت ویره نه مثال: طاسنز، صاچسز کبی .

چوق ثقلت ویره نه مثال: صوچسز کبی .

تنافر حروف ایله معالی برطاقم کله لرده واردرکه — ناطقنک لسانی
نه قدر دوزگون اولورسه اولسون، ینه سلامتله تلفظه مقتدر اولاماز .
مثال : « کوسشمشز » کبی .

حاصلی — برکله ده تنافرك وجود وعدم وجودینک ودرجاتنک
تعینی ایچون، بهمه حال آصحاب سلیقه نک لسانلری میزان اتخاذا اولونمق
ایجاب ایدهر .

ایکنجی درس

غرابت — استعمالی مأنوس اولمایان کله در .

مثال : « همواره مداد عنبرین هنر و معرفت لری طرازنده صحائف
قدر منزلت وخامه مشکین جامه علم و کلالری زیور « مهارق » مجید
ومنقبت اوله رق . . . الخ »

مرحوم عاکف پاشا

میزان البلاغه — عبدالرحمن ثریا —

فقره سنده بردنبره کوزه چاریبان « مهارق » کله سی کبی .

بعض کرده، کله لرك نابعحل استعمال اولونمالری سببیه، کندیلرنده
برغرابت حاصل اولورکه — بوکاده « غرابت عارضی » نامی ویریلیر .

بو مثالده کی « مجد ومنقبت » کله لرینک نابعحل استعمال اولونمالری کبی .

قیاسه مخالف — برکله نک قاعده لسانه مخالف اولارق استعمالیدر .

مثال : « کیمینه آغلا دیملر کیمینه کل »

مصراعندہ « کیمینہ » کلمہ سنک ضرورت وزن ایچون، اصلنہ مخالف اولارق استعمالی کی۔
کذا : « چفتلکار » یرندہ « چفتلکات » ، « برالشام » یرندہ « بریة الشام » دنیلہ سی دخی قیاسہ مخالف تدر۔

اوجنچی درس

۲

کلامدہ فصاحت

کلامدہ فصاحت — کلمہ نک فصاحتیہ برابر، کلامک تنافر کلمات ،
تتابع اضافات، کثرت تکرار، ضعف تالیف و تعقیددن سالم اولماسیدرہ
تنافر کلمات — اثنای تلفظده، کلمہ لک اصواتی بربریله امتزاج
ایدہ مہیرک، لسانہ ثقات عارض اولمقدر۔
تنافر کلمات دخی تنافر حروف کی ، لسانہ درجات متفاوتده
ثقات ویریر۔

امثلہ : قل قرق یارلمش قل خیال

احوالی عرض ایتمده یاره قبلی قرق یار

کیمیا اولماز اول اولمازسه اتم

مصراعیرندہ اولدینی کی۔

تتابع اضافات — برجلهده برقاج اضافتک بربری متعاقباً ولی
ایتمه سیدر۔

مثال : « آنک قوناغنک سوسنک لطافتنک درجه سنی بندن صورمه »

فقره سنده بر برینی تعقیب ایدن بر سور و اضافت، کلامک فصاحتی
اخلال ایتشدر.

تتابع اضافاتک محل فصاحت اولدینی کی . . . یالکیز بر جنس ایدن
اولان حروف اضافه تک تکرری دخی محل فصاحتدر.

مثال : اوده یاتاقده راحتده او یومقدمه ایکن بردنبره . . . الح فقره
سندگی (ده) لرتک تکرری، طرز افاده یه بویوک بر هجنت ورکاکت و یروب،
بوکلامده فصاحتک اثری بیله قالماشدر.

فقط بو طرز افاده یی : اوده راحت راحت یاتاقده او یویورکن
بردنبره . . . الح - طرزینه افراغ ایله دیکمز کی، کلام بردنبره فصاحتک
کسوة استغنا فروشنه بورونور.

دردنجی درس

کثرت تکرار - بر لفظک بر فقرده بلا سبب تکرریدر.
مثال : قامت جانانه عرعر سویلیان شاعر عجب،

کورمه مشمی عرعرک هر جانی خار اولدین؟

بیتمده «عرعر» کلمه سنک تکرری، کلامک فصاحتی اخلال ایتشدر.

فقط بو تکرار، تلذدن یا خود فیکره شدت ویرمک کی بر نکته یه

مستند اولورسه مستحسندر.

تلذذه مثال :

رسمی ده بر ملک قیاس اولونور،

رسمی ده جانلی، رسمی ده پرنور!

عبدالحق حامد

فکرہ شدت ویرہ نہ مثال :

دل آتش، دیدہ آتش، سینہ آتش، روی یار آتش!
کل آتش، بلبلی آتش، کلشن آتش، جو بار آتش!
رها بولق نہ ممکن سوزش مختدن عشاقہ،
فراق آتش، وصال آتش، بلای انتظار آتش!
رأفت

کذا: کل آغلار، بلبلی آغلار، ژالہ آغلار، کلستان آغلار.
فاضل بك

اعتماد ایتمز ایسے _____ ک اور محک تجربہ بہ،
ایستہ لوح، ایستہ قلم، ایستہ کتب، ایستہ فحول.
حامی آمدی

مثال لرنده اولدینی کبی .

بشنجی درس

ضعف تألیف - کلامک قواعد نحو بہ یہ عدم رعایتہ ترکیب
اولونماسیدر .

مثال : استقبالی تأمین ایتمک ایستہ ن، طوتدینی مسلکی تعقیب
ایدهر؛ دنیلہ جک یرده :

طوتدینی مسلکی ایستہ ن تأمین ایتمک استقبالی تعقیب ایدهر ؛
دنیلمش اولسه، ضعف تألیف حاصل اولور .

ضعف تألیف، اکثری اصطلاحات فنیہ دہ پک چوق تصادف اولونور .
مثلا: « شکل ذوالاضلاع الکثیرہ » دنیلہ جک یرده :

« شکل ذوکثیرالاضلاع » دنیلدیکی کبی .

حاصلی - بو ایکی مثالندده آکلاشیلدینی اوزره، قواعد نحویه اقتضاسنجه تقدیمی لازمکن کله نك تأخیر، تأخیری لازمکن کله نك تقدیم ایدله سندن ضعف تألیف حاصل اولور.

تعقید - ایکی قسمدر: برنجیسی تعقید لفظیدر که - ضعف تألیف سببیه کلامک معنای مراده دلالتی واضح اولماقدور.

مثال: بو باغچه مستزاد مصراع آزادی بیتک،
نجه مصراع که زیب افزای صدیوان بی همتا.
پرتو

بیتیه

سرمه دن سور، سرمه سورمه کوزلر ای قاشی هلال،
مردم دل ککریه خیزی عین طاقتدر بکا.
بیتنده اولدینی کی.

ایکنجیسی تعقید معنویدر که - معنای مرادک ذهنه انتقالده صعوبت اولمقدور.
مثال:

سبو وش همنشینک جام وش هم صحبتک کیمدر؟
مصراعنده اولدینی کی.

۳

متکلمده فصاحت

متکلمده فصاحت - برماکدر که - متکلم، آنکله کلام فصیحک
ایرادینه مقتدر اولور.

آلتیجی درس

بلاغت

بلاغت — کلام ایله متکلمده اولور.

۱

کلامده بلاغت

کلامده بلاغت — کلامک فصیح اولماسیله برابر، معنای مراده دلالتی واضح اولوب، مقتضای حاله مطابق اولمقدر.

مثال : سورم بعضی بن شب تاری؛

ویریرم صبح نوبهاری آکا.

دوش نازنده زلف زرتاری،

کورو نور یارمک خیالی بکا :

•••

یتشوب حال اضطرار ائمه،

یوزمه نور حسنتی سر بر؛

صانیرم بر بری زرین پر،

طولاشیر کلبه خرابمه.

عبدالحق حامد

یتارنده اولدینی کبی .

۲

متکلمده بلاغت

متکلمده بلاغت — بر مایه درکه — متکلم، آنکله کلام بلیغک

ایرادینه مقتدر اولور.

یادنجی درس

الفاظك معنایه دلالتی

برلفظك معنایه دلالتی یا وضعی ویاخود طبیعی در.

طبیعی - : قهقهه، اوکسوروك کبی.

وضعی - : اوج صورتله اولور: تطابقی، تضمینی، التزامی.

۱ تطابقی - لفظ، معنای موضوعنه تامبله دلالت ایدره. استانبول، انسان، باغچه کبی.

۲ تضمینی - لفظ، معنای موضوعنك جزئیه دلالت ایدره. باغچه نك یالکمز «ترابه» دلالتی کبی.

۳ التزامی - لفظ، معنای موضوعنك لوازمیه دلالت ایدره. انسانك «عقله»؛ آرسلانك «شجاعت» دلالتی کبی.

الفاظك انواعی

الفاظ درت قسمدر: متباینه، متفقہ، مترادفه، متجانسه.

۱ الفاظ متباینه - هربری برمعنایه دلالت ایدن لفظلردر. شمس، سما کبی.

۲ الفاظ متفقہ - هربرندن برقاج معنا آکلاش-یلان لفظلردر. مثلاً: بیت کبی که - بوندن خانه معناسی آکلاشدینی کبی، ایکی مصراعدن مرکب شعرك اسمی دخی آکلاشیلیر.

کذا: آفت، چرخ، بوغاز کله لری دخی بوقییلنددر.

سکزنجی درس

۳ الفاظ مترادفہ — بر معنایہ شمولی اولان الفاظ متعدده دره.
مثال: فوت، موت — انسان، آدم، بشر کبی. [*]
۴ الفاظ متجانسه — شکلاً مشابه، معناً یکدیگرینه میان اولان
لفظلردر: اعلام، اعلام؛ مفرط، مفرط کبی.

تتمه مقدمه

بورایه قدر فصاحت ایله بلاغتک برده کلمه وکلام ایله معانی
آراسنده کی مناسباتک والفاظک انوعی مختصراً بیان اولوندی.
بوندن سوکرا، — (علم بلاغتک) — کلام بلیغک مقتضای حاله توفیقنه؛
افاده نک صورت اداسنه؛ الفاظک لفظی، معنوی محسناتنه تعلق ایدن
قواعدی بیان اولونه جقدر.

بو تعریفدن آکلاش — یلدینی اوزره، علم بلاغت اوج بویوک قسمه
آریایر که — برنجیسنه «علم معانی» ایکنجیسنه «علم بیان» اوچنجیسنه
«علم بدیع» تسمیه اولونور.

[ه] اصولیوندن بعضلری برلسانده الفاظ مترادفہ نک وجودینی کلیاً انکار ایدرنک
انسان ایله بشر کبی مترادفی ظن اولنالنلرک صغیبه متباین اولدقلرینه ذاهب اولبورلر.
بعضلری بالکن اصطلاحات قانونی — دهه الفظ مترادفہ نک عدم وجودینی انترام
ایدبورلر.

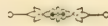
عبدالرحمن ثریا

طقوزنجی درس

علم معانی

علم معانی — کلامک مقتضای حاله مطابقتی بیلدیرن احوالدن بحث ایددر.

علم معانی یدی فصلدن مرکب اولوب، برنجیسی کلام؛ ایکنجیسی مسند الیه؛ اوچنجیسی مسند؛ دردنجیسی متممات کلام؛ بشنجیسی قصر؛ آلتنجیسی ادوات عطفیه، وصل، فصل؛ یدنجیسی مساوات، ایجاز، اطنابدر.

فصل اول

کلام

کلام — بر نسبت تامهیه دلالت ایدن جمله درکه — خارجه تعلق وعدم تعلقنه بناء، کلام اخباری وکلام انشائی ناملریله ایکی قسمه آریلیر.

۱

کلام اخباری

کلام اخباری — نسبت ثبوتیه ویا نسبت سلویه ایله خارجه نسبتی اولوب، اوچ زمانک بریله مقید اولان کلامدر. بوکا جمله خبریه دخی اطلاق اولونور.

مثال : فلانجه عاقل دکل ایدی؛ کبی.

مخبرك برحکمی خبر ویرمہ سی، ایکی مقصدہ مبیدر۔ اگر مخبر، مخاطبک مجھولی اولان حکمی خبر ویریرسہ «فائدہ خبر» و اگر مخاطبک معلومی اولان حکمہ، مخبر کندی وقوفنی آکلاتمق ایسترسہ «لازم فائدہ خبر» اطلاق اولونور۔

فائدہ خبرہ مثال: دونکی کون ساقزده حرکت آرض وقوع بولمش۔

لازم فائدہ خبرہ مثال: یکی بر کتاب نشر ایتمشکیز۔ تبریک ایدرم؛ کبی۔

بو ایکی طرز اخبارک کرک تعریفلرندن و کرک مثاللرندن آکلا۔ شیلدینی اوزرہ، ہرنہرہدہ فائدہ خبر بولونورسہ، اورادہ لازم فائدہ خبر دخی موجود اولوب، فقط لازم فائدہ خبرک بولوندینی یردہ، فائدہ خبر بولونماز۔

اوننجی درس

مخبرك۔ اعتقاد مخاطبہ کورہ ویرہ جکی خبرلر، درت حال اوزرہ جریان ایدرکہ۔ برنجیسنہ خبر ابتدائی، ایکنجیسنہ خبر طابی، اوچنجیسنہ خبر انکاری، دردنجیسنہ خبر اصراری تعبیر اولونور۔
۱ خبر ابتدائی۔ مخبرك ویرہ جکی خبردہ، مخاطبک ذہنی شہد دن خالی بولونور۔

مثلا: پوستہ نک ورودی انتظارندہ بولونان برکیمسہ یہ «پوستہ کلدی» دنیلہ سی کبی۔

۲ خبر طابی۔ مخبرك ویرہ جکی خبردہ، مخاطبک ذہنی شہد ملی بولونور۔

مثلاً: پوسته نك شدتلی بر فورطنه یه طو تولو بده، یوم معینده کله-
مدیکندن، انتظارنده بولونان بر کیمسه نك ذهنته بر چوق شبه لرعارض
اولا جغندن، ورودی آنده - مخبر کندیسنه «پوسته کلدی» طرزنده
خبر ویرمه سی جائزایسه ده «صحیحاً پوسته کلدی» کبی الفاظ تا کیدیه دن
بر یله خبر ویرمه سی مستحسندر.

۳ خبر انکاری - مخبرك ویره چکی خبر اوزرینه، مخاطبده
علائم انکار حس اولونور.

مثلاً: پوسته نك فورطنه یه طو تلماسندن، انتظارنده بولونان کیمسه نك
برتها کیه اوغرا دیغنی ظن ایتدیکی حالده، مخبر بهمه حال الفاظ تا کیدیه دن
بر یله شو طرزده خبر ویرمه سی لازمدر:

«سزه جداً خبر ویریورمه که - پوسته سالمأ کلدی» کبی.

۴ خبر اصراری - مخبرك ویره چکی خبر اوزرینه، مخاطبده
انکار و اصرار حس اولونور.

مثلاً: پوسته نك باتدیغنی ادعا ایدن کیمسه یه، ورودی آنده
«بالله پوسته کلدی» صورتنده قسم ایله خبر ویرمك لازم کلیر.
بودرت طرزده عدم رعایتله ویریان خبر لر، مقتضای حاله مطابق
اولامیه جقلرندن، بلیغ عد اولونه مازلر.

اون برنجی درس

۲

کلام انشائی

کلام انشائی - نفس الامر ه مطابق اولوب، خارجه تعاقی اولمایان

کلامدر.

مثال : هنر و معرفت ابیدر .

سوزی کبی .

کلام انشائی ایکی قسمدر : بری انشاء طلبی ، دیگرى انشاء غیر طلبیدر .

۱

انشاء طلبی

انشاء طلبی بش نوعدر : امر ، نہی ، ندا ، تمنی ، استفهام .

۱

امر

امر - بر شیدئك حصولی طلب ایتمکدرکه - معانی متعدده جاری اولوب ، بعضیلری بروجه آتی بیان اولونور .

۱ ندب ایچون - : چوجقلریکزه هنر و معرفت اوکره دیکیز .

۲ دعا ایچون - : یارب کرم ایت که خوار وزارم ،

درکاهه بمی امید وارم .

فضولی

۳ تکذیب ایچون - : بوکا کریان اولان ندن احق ؟

سنجه - بانی وار سه ایت تعداد ؟

عبدالحق حامد

۴ تمنی ایچون - : بیگم ، پادشاهم ! امداد ایت !

دیلنور بریتیمه یه داد ایت !

عبدالحق حامد

۵ رجایچون :- جاهلم ، ایتدیکم جسارتدر !
عقوايدك ! قيلمه يك بنی تخجیل !

عبدالحق حامد

۶ ارشاداچون :- باشنك سلامتتی ایسترسهك ، ابی آدم لره الفت ایت !

۷ تأدیب ایچون :- دائماً بویوکار یکزه حرمت و رعایت ایدیگز .

۸ تعجیز ایچون :- اقتدارك و ارایسه ، سن ده اونك کبی برشی یاپ .

کذا : انکشت خطا اوز آتمه بویله ،

بش بیتنه بر نظیره سویله !

شیخ غالب

۹ استهزا ایچون :- آمان افندم ، کچ قالمشسکز ؛ بویوریکزه ،

تاصدره کچکزه !

۱۰ اباحه ایچون :- قویون اتی یه بیگز !

۱۱ ارادت امثال ایچون :- مرکب حقه سنی کتیر !

۱۲ تسویه ایچون :- ایستر او قو ، ایستر او قومه .

۱۳ وجوب ایچون :- صادق اول ! کبی .

اوزن ایکنجی درس

۲

نهی

نهی - برایشك ترك ایدلمه سنی طلب ایتمکدر . یدی معنایه کلیر .

۱ تأدیب ایچون :- بویوکار یکزه قارشیاق ویرمیکز .

۲ تنبیه ایچون :- فائده سنز شیلرله اوغراشمه .

۳ تحریم ایچون - : تحت اداره کزده اولانلره اذاونلر ایتمه ییکز.

۴ ارشاد ایچون - : اوزاق بریره کیده جکک وقت، رفیقسمز بوله چیقمه .

۵ کراحت ایچون - : کندیکه خوش کلین برایشی، باشقه سنه تکلیف ایتمه !

۶ دعا ایچون - : یارنی بنی جهنمده یاقه !

۷ بیان عاقبت ایچون - : بر ایشک ابتداسنده زیان ده ایتسه کز، نتیجه سنی استخراج ایتمه نیجه قدر، او ایشدن نومید اولماییکز ! کبی .

۳

ندا

ندا -- لغتجه باغیر مق معناسنه اولوب، علم بلاغت اصطلاحنجه - صرہ سنه کوره مخاطبه توجیه خطاب ایتمکدر. لسان عثمانیده مستعمل اولان ادوات ندایه شونلردر :

«آ» «ای» «واد» «یا» .

«آ» اداتنه مثال : آ افندم، نیچون بویله عناد ایدیورسکوز؟

«ای» اداتنه مثال : سنسین او نسخه حکم ای مختصر وجوده .

اکرم بک

«واد» اداتنه مثال : واه یازیق، بو قوشی اولدورمشلر !

«یا» اداتنه مثال : شرمسارم یا رسول الله وداعندن سنک،

بویله اولمش نیلهیم تقدیر یزدان الوداع!

بعض کره تا کیدی بیان ایچون، بو اداتلرک بر ایکسی، بر یرده

تجمع ایدره .

مثال : ای واه ! قیمتلی کتابنی ییزتمشلر. کبی .

اون اوچنجی درس

۴

تمنی

تمنی — برشیک حصوانی اشتهیاقله آرزو ایتمکدر. تمنی ایچون استعمال اولونان اداتلر :

«آه» «باری» «کاشکی» یاخود «کشکی» دن عبارتدر.

«آه» اداتنه مثال: آه! قابل اولسهده، قارداشی کوره بیلسم.

«باری» اداتنه مثال: باری کوچوک برمکتوب اولسون کوندهره.

«کشکی» اداتنه مثال: کشکی کنجکلکمه چالیشمش اولسه یدمده،

شیمدی اختیارلقده زحمت چکمهسه ایدم.

معنای تأکید بیان ایچون، بعضاً ادات تمنیک ایکیسی بریده

تجمع ایدهره.

مثال: آه کشکی کنجکلکمه او قویوب یازمق او کورنسه ایدم! کی.

بعضاً دخی ایکیسی بردن حذف اولونور.

مثال: بهار ایرسه ینه سیر کاستان اولدیغن کورسه،

کوزل سیر ایلمک عشاقه آسان اولدیغن کورسه،

لطاقتدن کورنسه آسالمک عکسی هر یرده،

چنده بشقه برعالم نمایان اولدیغن کورسه.

نفعی

۵

استفهام

استفهام — سائلك بر حکمدن خبر الماق ایچون ایراد ایتدیکی استلهیه

تعبیر اولونور.

ادوات استفہامیہ - ناصل، کیم، می، قاج، نہ، ہانی، ہانکی دن
عبارتدر.

ناصل - احمد افندینک بانچہ سی ناصل؟ کبی.
کیم - ذوی العقولدن - سوال ایچون قوللانیلیر. کیم کیتدی؟
کیم کلہ جک؟ کبی.

اون دردنچی درس

می اداتی

می اداتی - سائر ادوات استفہامیہ کبی بر صورتلہ مقید اولمایوب،
ہر شیدہ استعمال اولونہ بیایر. بنأ علیہ، استفہامک بورادہ بدرجہ یہ
قدر تعمیقنہ لزوم کورولدی.

استفہام - مقصود اتدن بر شیک ذہندہ حصولی طلب ایچوندرہ
بودہ - بری تصدیقی، دیگر تصوری اولمق اوزرہ ایکی صورتلہ اولورہ
۱ استفہام تصدیقی - نسبتک وقوع ولا وقوعدن سوال اولونورہ
مثال: یہ مہ کیکی یہ دکمی؟ نمازیکی قیلدکمی؟ کبی.

۲ استفہام تصوری - مسند الیہلہ متعلقاتندن، یا خود مسندک
متعلقاتندن سوال اولونورہ.

مثال: بو کتانی محمد افندی یہ می کوندرہ جکسک؟ احمد افندی
ینہ بو کون مکتبندن آغلایہرقی کلدی؟

می اداتی مسنددن باشقہ بر شیکہ لاحق اولورسہ، استفہام تصوری؛
مسندہ لاحق اولورسہ، استفہام تصدیقی اولورہ. فقط مسندہ لاحق
اولوبدہ، مسند بر جنسندن اولمادیغی حالہ تکرر ایدهرسہ، استفہام
تصوری؛ بر جنسندن اولدیغی صورتدہ، استفہام تصدیقی اولورہ.

مثال : سارقلر طوتولدیمی، یوقسه قاچدیمی؟ سوآلی تصویری؛
یازیکی یازدکمی؟ درسکی بلله دکمی؟ سوآلاری دخی تصدیقیدر.
مسئول عنہ متکلمجه معلوم ایکن، کلامی استفهام صورتنده
ایرادی، محضاً تأکید حکم ایچوندر.

مثال : بن سنی بسله دم؛ یرنده-: بن سنی بسله مه دمی؟ بو قباحتی
سن یا پامازسک؛ یرنده-: بو قباحتی سنی بایدک؟ دنیلمه سی کی. بو صورتله
جمله منفی اولورسه: «استفهام تقریری»؛ مثبت اولورسه: «استفهام
انکاری» تعبیر اولونور.
بنأ علیه، برنجی مثال: استفهام تقریری؛ ایکنجی مثال: استفهام
انکاری بندر.

اون بشنجی درس

قاچ - عدددن سوآل ایچون قوللانیلیر.
مثال : بوساعتی قاچ غروشه آلدک؟ بو کتابی قاچه ساتارسک؟
قاچ سنه اول بوراده ایدک؟ کی.
نه - برشیٹک اصائی سوآل ایچون قوللانیلیر،
مثال : بو کتاب، نه کتابیدر؟ انسان نه در؟ کی.
هانی - وعد اولونان برشیٹک عدم حصولی تقدیرنده، سببی
سوآل ایچون قوللانیلیر. مثال :
هانی دون آفشام بنده خانه به کله جک ایدیکیز؟ هانی بکا کتاب
کونده ره جک ایدیکیز؟ کی.
هانکی - متعدد شیلردن برینی سوآل ایچون قوللانیلیر؟
مثال : بو قارپوزلردن هانکیسنی بکنیرسکیز؟ میو لردن هانکیسنی
دها زیاده سوهرسکیز؟ کی

انشأ غیر طلبی

انشأ غیر طلبی۔ ایک نوع اولوب، برنجیسی تعجب ایکنجیسی
ترجیدر۔

۱

تعجب

تعجب۔ امور غریبہ دن اولان شیلر کورولدیکی ویا ایشیدلیدیکی
زمان، انسانده حاصل اولان حال وکیفیتدر۔

تعجب ایچون نه، زهی الخ... ادا تدری قوللانیلیر؟
نه ادا تده مثال :

نه شاهنشہ ! سریر آرای دیوانخانہ عالم !

نه شاهنشہ بساط انداز اورنک سایمانی !

زهی ادا تده مثال :

زهی صاحب قران حق شناس ومرحت پیا!

زهی شاهنشہ کشورکشای وقیصر ثانی!

زهی بازوی ککر را رانه اقدام دلیرانه!

ایا سوق قدر ای حکمت فرمان ربانی!

ابن الرشاد

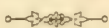
۲

ترجی

ترجی۔ لغتجه امیدایتمک معناسنه اولوب، علم بلاغت اصطلاحنجه۔
بیان امید مقامنده مستعملدر۔

ترجی بی افهام ایدن : اولورکه، بلدکه، اومارمکه، شایدکه، اولاکه
لفظلریدر.

امثله : اولورکه قباحتمزه واقف اولمازده، جزا کورمکسزین
قورتولوروز. شایدکه گلز؛ بلدکه کلیر. اومارمکه - اوبوکون کلز.
قورقارمکه - بوراده اولدیغمزی خبر آیرلر؛ کبی.

فصل ثانی

اون آلتجی درس

مسند الیه

مسند الیه - کندیسنه بر حکم اسناد اولونان شخص، حیوان،
زمان، مکان، شی ویا جماددر.

کلامک اخراجنده آتی حاله تابع اولوب، برنجیسی - کلامده
ذکری، ایکنجیسی - تقدیم و تاخیری، اوچنجیسی - حذفی،
دردنجیسی - تعریف و تنکیری، بشنجیسی - تأکید، آلتجیسی -
صورت توصیفدر.

۱

مسند الیهک کلامده ذکری

مسند الیهک کلامده ذکر اولونماسی، آتی نکته یه مینیدر:
برنجیسی - مسند الیهک اصل اولماسی مناسبتیله، ذکری عبث
کورولمه دجه، هریرده ذکر اولونور.
ایکنجیسی - تعظیمه مبنی ذکر اولونور. مثال:

«ولادت ہایون، یارینکی جمعہ کونہ می تصادف ایدیور؟» دیہ
 سؤال ایدن برذاتہ: «اوت، یارینکی جمعہ کونہ تصادف ایدیور.»
 صورتندہ جواب ویرلمہ سی کافی ایسہدہ، تعظیمہ مبنی مسندالیہ ذکر
 اولونوب، اوت، ولادت ہایون یارینکی جمعہ کونہ تصادف ایدیورہ
 دنیلیر

اوچنجیسی۔ تلذذہ مبنی ذکر اولونور.

مثال: مکتب نہدر؟ دیہن برافندیہ۔ جواباً: «مکتب۔ بشرک
 محل تہذیب اخلاقی؛ مکتب۔ بشرک دارالتوسیع معلوماتی؛ مکتب۔
 بشرک مہد کمال وعلویتیدر.» تعریفندہ۔ مکتب کلمہ سنک تکرار بتکرار
 ذکر ایدلمہ سی کبی.

دردنجیسی۔ تعجب ایچون ذکر اولونور.

مثال: ایشدکمی؟ زواللی احمدبک اولمش! دیہن بر مخبرہ۔ جواباً:
 یازیق اولمش ہا! دینہ سی کافی ایکن۔: یازیق، احمدبک اولمش ہا!
 دنیلہ سی کبی.

بشنجیسی۔ تحقیرہ مبنی ذکر اولونور.

مثال: شریکم ناصل؟ دیہن بر طلبہ یہ۔ جواباً: شریکک تبدالر!
 دنیلہ سی کبی.

آلتنجیسی۔ سامعک غباوتنہ مبنی ذکر اولونور.

مثال: مکتوبنی پوستہ یہ ویرمک اوزرہ کیدن بر آدمہ، بر بیلدیکی
 تصادف ایدوبدہ، نوردیہ کیتدیکنی سؤال ایتدکدہ، مکتوبنی پوستہ یہ
 ویرمک کیتدیکنی بیسان ایلہ، عودتندہ بنہ بوکا راست کلنجه:
 «ویردکمی؟» طرزندہ سؤال ایتہ سی کافی اولدینی خالدہ، غباوتنہ مبنی:
 «مکتوبکی پوستہ یہ ویردکمی؟» صورتندہ سؤال ایتہ سی کبی.

اون یدنجی درس

۲

مسند الیهک حذفی

مسند الیهک کلامده ترک ایدلمهسی - بر وجه آتی بیان اولونان
نکاته مبیدر :

۱ سوبله ن سوزک عندالجاهه انکار ایدیله بیللمهسی ایچون حذف
اولونور .

مثال : بر مباحثهده، مبحوث عنک اسمی ذکر ایدلمکمزین : « فنا
آدمدر » دنیلمهسی کی که - مسند الیهک ذکر اولونمماسی - ایجابی حالتده
قائلک : « بنم مقصدم او دکل، باشقهسی ایدی. » صورتده انکار ایدم
بیللمهسی ایچوندر .

۲ بیان تحقیر ایچون حذف اولونور .

مثال : بر معلم طلبه لردن برینه خطاباً : « هیچ برکون، کوزل بردرس
اوقود یغکی کورمدم ! » دیمهسی کی .

۳ بیان تعظیم ایچون حذف اولونور .

مثال : بر طلبه صنف باشیسنه، معلمندن رخست آلیو برمهسی
رجا ایله، صنف باشی بو خدمتی ایفادن سوکرا : « رخست ویردی . »
دیمهسی کی .

۴ بیان مدح ایچون حذف اولونور .

مثال : تربیه لی بر طلبه در .

۵ بیان ترحم ایچون حذف اولونور .

مثال : فقیر بر طلبه در .

۶ بیان ذم ایچون حذف اولونور .

مثال : تنبل بر طلبه در! کبی .

۳

مسند الیهک تقدیم و تأخیری

مسند الیهک مسنده تقدیمی اصل ایسه ده، بعض کره - ضرورت شعر و قافیہ، یا خود حصر ایچون مسنددن صو کرا ایراد اولونور . بعض کره ده، مسندک ذکر ایهم اولدینی ایچون، تأخیر اولونور . ضرورت شعره مثال :

کنا هه دوندیریر قهرک ثوابی ،
 ثوابه قلب ایدر لطفک کناهی ؛
 دیلر سه قهرک ایلر دهره تسلیطه ،
 نیجه طوفان کبی مدهش دواهی !
 اکرم بک

مسندک ذکر ایهم اولدیغنه مثال :
 کیتدی پوسته کبی .

کذا: نه خلقی ایچیده لم بز نه خلقدن ایچینه لم ،
 نه دلفکار من اولسون نه دلفکار اوله لم .
 سالم

اون سکزنجی درس

۴

مسند الیهک تعریف و تنکیری

تنکیر - کوزه کورونن ، یاخود کورونه مهین بر شیئی ، افراد
سائر سندن تفریق ایدیله مه به جک بر صورتده بیان ایتمکدر .

تعریف - کوزه کورونن ، یاخود کورونه مهین بر شیئی ،
افراد سائر سندن تمایله فرق و تمیز ایتدیره جک بر صورتده بیان
ایتمکدر .

تعریف اوج قسمدر : برنجیسی - تعریف معنوی ، ایکنجیسی -
تعریف لفظی ، اوچنجیسی - تعریف وضعیدر .

تعریف معنوی - قرائن حالیه دن بریله تعین ایدن اسمدره .
« کتاب کلدی » ؛ « کتابجی کیتدی » کی .

تعریف لفظی - کندیلرنده ادات تعریف بولونان لفظلردره .
لسان عثمانیده « ی » حرفی - ادات تعریفدره . « بکی کورددم » . کی .

تعریف وضعی - مجرد وضع - بیله معین بر شیخسه دلالت ایدره .
اسملر ایله علملر کی . یاخود شخص معینه دلالتی ارادهیه محتاجدره .
مضمورات ، اسماء اشارات ، موصولات کی .

مسند الیه - اشارت ، اضمار ، اضافت ، علمیت ، موصولیت کی بش
شیء ایله تعریف اولونورکه - بوکی مسند الیهلره : « معرفه » ؛ طرز آخرله
بیان اولونانلره : « نکره » تعبیر اولونور .

۱

مسند اليهك اشارتله تعريفى

مسند اليهك اشارتله تعريفى - لسان عثمانیده مستعمل اولان اسماء اشاراتك بريله بيان اولونمايدير.

اسماء اشارات - (بو) (شو) (او) و بونلرك جمعلرندن عبارتدر.
مسند اليهك اسم اشارتله تعريفنده ايسه - تعظيم، تحقير، بيان حال كبي نكات ادبيه موجوددر.

(بو) اداتنه مثال :

يارب بو مزار پك دريندر!

عمقاً دنيلير سكا قريندر!

عبد الحق حامد

(شو) اداتنه مثال : بيلسهم شو قوزى نهدن غم آمش،

هر ناله سى قلبه داغز ندر!

معلم ناجى

(او) اداتنه مثال :

(او) جاي خارقه البت اولور معدود زينتدن،

بوشيون كيم آنى شام وسحرايچا ايدر بر قوش.

احمد رشيد

ييتنده اولدينى كبي.

اون طقوزنجبی درس

۲

مسند الیهک اضمار ایله تعریفی

مسند الیهک اضمار ایله تعریفی - ضماؤردن بریله تعریف
 اولونماسیدر. بوده - تکلم، خطاب، غیبت کبی اوج یرده اولور.
 بونلردن هربری ایسه، مفرد و جمع اعتباریله ایکیشر قسمه آریلیر :
 متکلمک مفردینه مثال:

راضی اوله مده نیلرم بن؟

محضا هذیان سویلرم بن!

عبدالحق حامد

متکلمک جمعنه مثال :

نه خاتی ایچیده لم بزنه خلقدن ایچینه لم.

نه دلفکار من اولسون نه دلفکار اوله لم.

- جل حکمیة عثمانیه دن - سالم

مخاطبک مفردینه مثال :

بن بیلمز ایدم کیزلی عیان هپ سن ایمشسین،

جانلرده وتئلرده نه ان هپ سن ایمشسین؛

عالمده نشان ایستر ایدم بن سکا سندن،

یلدم که دو عالمده نشان هپ سن ایمشسین!

سلطان ولد

مخاطبک جمعہ مثال :

سز مونس بہشتی لقای روح .

عبدالحق حامد

غائبک مفردینہ مثال :

بر یانده سما و بحر و مشجر ،

بر یانده او جسم روح پرور .

عبدالحق حامد

غائبک جمعہ مثال :

اونلر دکلی ناملرک ابقا ایدن؟

مصراعندہ اولدینی کبی .

۳

مسند الیہک اضافتہ تعریفی

مسند الیہک اضافتہ تعریفی - اضافتہ بیان اولونماسیدر .

مثال : « محمدک کتابی » کبی .

۴

مسند الیہک علمیت ایله تعریفی

مسند الیہک علمیت ایله تعریفی - کندیسنہ مخصوص اسم ایله

ذکر اولونماسیدر . احمد ، محمد کبی .

بعض کرہ علملرک حاوی اولدینی معانی جہتیلہ ، مسند الیہ حقندہ -

تعظیم ، تفضیم ، ذم کبی نکتہ لر مراد اولونور .

مثلاً : ممدوح افندی، جداً ممدوحدر؛ قادر افندی، هر درلو امور
مهمه بی ایفایه قادردر؛ هادی افندی، ممانک عکسنه در کبی .

یکر منجی درس

۵

مسند الیهک موصولیتله تعریفی

مسند الیهک موصولیتله تعریفی - صلهدن بشقه احوالک بیلنمه مه -
سنه، یا خود ذکری مستهجن و یا عبث کورولمه سنه مبیدر .
برنجی به مثال : عربستانه کیدن سیاح عودت ایتدی .
ایکنجی به مثال : محمدک سارقی طوتلمش کبی .
مع مافیه، مسند الیهک صله ایله تعریفنده ده، ایجابنه کوره - تعظیم،
تحقیر، اخطار و تنبیه کبی نکات مراد اولونور .
تعظیمه مثال : بوشعری انشاد ایدن شاعر، نه قدر بویوک ایش !
تحقیره مثال : شو فقیرک اوینی بیقان یک آلق ایش !
اخطار و تنبیه مثال : فقیرک اوینی بیقان خیر اتمز ! کبی .

۱

مسند الیهک نکره اولارق ذکری

مسند الیهک نکره اولارق ذکری - : ذم، تفخیم، تعظیم کبی نکته لره
مبیدر .

ذمه مثال :

اوله بر محرردرکه - یازدینی یازیلرده کورولن سقامت افکار،
عوامک بیله مدار قهقهه سی اولویور .

تفخیمہ مثال :

اودرجه برذکایه مالکدرکه۔ آغزندن چیقان سوزلری ایشیدنلر۔
غریق حیرت اولورلر۔

تعظیمہ مثال :

نه قدر طعن انداز اولسهلر، اصلا کندیسنه برلکه قوندوره مازلر۔

۲

مسند الیهک تا کیدی

مسند الیهک تا کیدی۔ مخاطبده کی شہہ بی رفع وازاله ایچوندر۔

مثال : سپارش بویوردیغکز اشیایی، بلذات کیدوب صاتین آلم۔
بعض کرده احاطه افراد ایچون، مسند الیه مؤکد اولارق ذکر

اولونور۔

مثال : کیجه نك بووقتنده، هرکس اونده اویور۔ کبی۔

۳

مسند الیهک توصیفی

مسند الیهک توصیفی۔ نوع و جنسی بیان ایله، مخاطبی شائبه تردددن

قورتامق ایچوندر۔

مثال : بیاض کوله، زنجی چوجق، مائی سنبل کبی۔

بعض کرده مسند الیهک توصیفی، مدح و تحقیری متضمن اولور۔

فاضل ذات، جاهل حریف کبی۔

فصل ثالث

یکرمی برنجی درس

مسند

مسند - کلامده دائمًا مسند الیہدن سو کرا ذکر ایدلمہ سی لازم ایسہده، بعض کرہ ضرورت شعر، یا خود باشقہ بر نکتہ یہ مبنی مقامی تبدل ایدہرہ۔ ضرورت شعر ایچون، مسندک مسند الیہہ تقدمنه مثال :

هرشیده خطا ایسہ حسابم،

مخطی اولہماز یا اضطرابم!

عبدالحق حامد

بیتمده اولدینی کبی.

مسند - مسند الیہ کبی کلامده مذکور، محذوف، یا خود معرفہ نکرہ اولارق، ایراد اولونور.

۱

مسندک ذکر ی

مسندک ذکر ی - استعمالی عبث کورولمہ دیکجه، جمیع مقامده ایراد اولونماسیدر.

بعض کرہ حذفنه دائر قرینه موجود اولدینی حالده ذکر ایدلمہ سی - تبرک، تعظیم، دها بونلره مماثل نکات ادبیہ یہ میبیدر. تبرکہ مثال: کائناتی کیم یاراتدی؟ سوالنه جواب اولارق: «الله عظیم»

الشان» دینلمہ سی کافی ایکن: «الله عظیم الشان یاراتدی!» دنیلوب مسند اولان (یاراتدی) فعلنک حذفنه دائر قرینه موجود ایکن، تبرک رعایه ذکر اولونماسی کبی.

تعظیمه مثال: بو کتابی کیم تألیف ایتدی؟ سؤالنه جواباً: «فلان افندی تألیف ایتدی» دینلمہ سی کبی.

۱

مسندک حذفی

مسندک حذفی - عدم ذکرینه دائر قرینه موجود اولدینی وقت، عبیدن اجتراز مقصدینه مینیدر.

مثال: دیشاریه کیم چیقدی؟ سؤالنه جواب اولارق: «محمد» دنیلوب قرینه یه مبنی مسند اولان «چیقدی» فعلی ترک ایدلمشدر.
 کذا: برچوجفک پدرینه کونده رمک اوزره یازدینی بر مکتوبی - رفیقی: «نهریه کوندهر جکسک؟» دیه سؤال ایتدکه: «پدریه» دینلمہ سی کبی.

۳

مسندک تعریف و تنکیری

مسندک تعریف و تنکیری - مسندک معرفه یا خود نکره اولارق ذکر اولونماسیدر.

تعریف حصره دلات ایتدیکی ایچون، مسندی معرفه اولارق ایراد ایتمک، محضاً بوسببه مینیدر.

مثال: «رافت افندی عکسیدر» . «نائل بک حیلہ کاردر» کبی.

مسندك نكره اولارق ایرادی: تفخیم، تحقیر، وحدت نكته لرینه
مستنددر.

مثال: عشق بردرددر؛ فلان برشی دکادر؛ کان برذاتدر؛ سوزلرنده
اولدینی کبی.

فصل رابع

یکرمی ایکنجی درس

متممات کلام

متممات کلام — تزئید فائده ایچون کلامه علاوه اولونان قیدلردر.
بونلردر: متعلقات فعل، حال، تمیزدر.

۱

متعلقات فعل

متعلقات فعل — (متعلقات فمك بلاغته مستند اولان جهتی)
— قرینه سببیه ذکرندن صرف نظر اولونان مفعولدر.

فقط بونك حذفده مقاصد متعدده جاری اولدینی ایچون، برقاچی
بروجه آتی بیان اولونور:

۱ اختصار ایچون حذف اولونور.

مثال: «برسنه اول غایت مفصل برنباتات کتابنك تألیفنه مباشرت
ایتدیکم حلد، غیرتمزلیکم سائقه سببیه اویله جه قالدی.» دین برذانه
جواباً: «تمامنه غیرت ایدیکز» طرزنده جواب ویرلمه سی کبی که — او
کتبک آتامنه غیرت ایدیکز تقدیرنده در.

۲ عند الحاحه انكار ايجون حذف اولونور .

مثال : « رمزی افندی شارلاتاندر ! » دنیله جکی یرده : لزومی حالنده انكاره محل قالمق ايجون، اسی ذکر ایدلمکسزین یالکمز : « شارلاتاندر » دنیلمه سی کبی .

۳ تعمیم ايجون حذف اولونور .

مثال : « ايجکی انسانه هر فنانی یابدیریر ! » دنیله جک یرده : « ايجکی هر فنانی یابدیریر . » دنیلمه سی کبی .

۴ اخفا ايجون حذف اولونور .

مثال : بر ذات یارامازلوق ایدن برچوجفک بدرینه، تأدینی اخطار ایدوبده، صوکرادن بر مجلسده بولوندقلری وقت : « اوغلوکی تأدیب ایتدکی؟ » دیه جکی یرده، مفعولک اسمنی حضاردن اخفا ايجون : « تأدیب ایتدکی؟ » دیه سی کبی .

یکرمی اوچنجی درس

۲

حال

حال - یافاعلک ویامفعولک هیئتتی کوسته ریر .

مثال : احمد افندی کوله رک کیتدی . فلانی سرخوش اولارق یاتیور کوردم کبی .

حال - فعل التزامینک مفرد غائبه (رک) ویارق) اداتلری علاوه اولونمایه رق، یالکمز فعل التزامی صیغه سی تکرار اولونور .
مثال : کوله کوله کلدی ؛ آغلایه آغلایه کیتدی . کبی .

حال اولان کلمه صفت اولوبده، حال ایله ذوالحال آراسنه اجنبی بر لفظ کیررسه، تأکید قصد اولونما دجه حال تکرار ایدلمز.

مثال: چوجق محزون محزون مکتبه کیتدی کبی.

مع مافیه، حال وصف اولمایوبده کندیسندن فعل التزامی یاییله ماز ایسه، تکراری لازمدر.

مثال: آووج آووج طوبولایبور؛ طوربه طوربه طاغیدیور کبی.

۳

تمیز

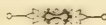
تمیز - نسبتده کی ابهامی رفع ایچوندر.

مثال: فلان افندی تربیه جه ایدر کبی. بعضاً اسما و مصادر عربیه

تمیز واقع اولور:

احمد افندی، حقیقه شاعردر. محمد افندی، تحریراً ایجه افاده

مرام ایده رکبی.

فصل خامس

یکرمی دردنجی درس

قصر

قصر - برشینی باشقه برشینه حصر ایتمکدرکه - بوده یا صفتی.

موصوفه، یاخود موصوفی صفته حصر ایتمکله اولور.

مثال: «محمد افندی کانبدر» کلامنده موصوف صفته؛ «کاتب محمد

افندیدر» کلامنده دخی، صفت موصوفه قصر ایدلمشدر.

قصر - ابتدای امرده ایکی قسمه آریلیرکه - برینه قصر حقیقی ،
دیگرینه قصر اضافی تسمیه اولونور . بونلرک هر ایکسینده دخی ، یاصفت
موصوفه ، یاخود موصوف صفته قصر اولونور .

۱

قصر حقیقی

قصر حقیقی - حقیقت حالده مقصورك ، مقصور علمین باشقه
برشیده تجاوز اتمه مسیدر .

مثال : « ممالك شاهانه ده یالکیز بر استانبول شهری واردر . » کی که
حقیقه اوندن باشقه دها بر استانبول شهری یوقدر .

بعضاً دخی ، برشیک افراد سائره سی موجود اولدینی حالده ، آنلر
نظر اعتباره آلمه یوب قصر ایدیلیر .

مثال : طیب آنجق حکمت بکدر کی که - بوندن باشقه بر چوق
طیب حاذق وار ایکن ، آنلر نظر اعتباره آلمه یوب ، طیبیک صفتی -
حکمت بکه حصر ایدلمشدر .

بناء علیه ، بو کی قصر لره : « قصر حقیقی ادعائی » ؛ « ممالک
شاهانه ده یالکیز بر استانبول واردر . » کیلرینه ده : « قصر حقیقی انفرادی »
تسمیه اولونور .

یکرمی بشنجی درس

۲

قصر اضافی

قصر اضافی - مقصوری ، مقصور علمیه اضافله حصر ایتکدر .

بودخی اوج قسم اولوب، برنجیسی - قصر افراد، ایکنجیسی - قصر قلب، اوچنجیسی - قصر تعیین در.

۱

قصر افراد

قصر افراد - بر ذاتک بر قراج صفتله، یاخود بر صفتله بر قراج ذاتک موصوف اولدیغنی اعتقاد ایدن کیمسه نك ذهابنی تصحیح ایچوندر. برنجی یه مثال: بر کیمسه نك هم مهندس هم رسام اولدیغنی ظن و اعتقاد ایدن مخاطبه: « او آنجق رسامدر » دنیلمه سی کبی. ایکنجی یه مثال: محمد، احمد، رضا افندیلرک مهندس اولدقیرینی. اعتقاد ایدن مخاطبه: « مهندس یا آکیز رضا افندیدر » دنیلمه سی کبی.

۲

قصر قلب

قصر قلب - مخاطبک معتقد اولدیغنی بر حال و کیفیتک ضدینه حکم ویرمکدر. مثال: ماجد بکک احمد بکدن زنکین اولدیغنی اعتقاد ایدن بر ذاته: « آنجق احمد بک زنکیندر » دنیلمه سی کبی.

۳

قصر تعیین

قصر تعیین - مخاطبک بر حال و کیفیت ده اولان ترددینی ازاله ایچوندر. مثال: احمد افندی نك کاتبی یاخود شاعر می دیه تردد ایدن مخاطبه: « احمد افندی آنجق کاتبدر » دنیلمه سی کبی.

فصل سادس

یکرمی آلتنجی درس

ادوات عطفیه، وصل، فصل

۱

ادوات عطفیه

ادوات عطفیه - لسان عثمانیده مستعمل اولان ادوات عطفیه اون
بشی متجاوز ایسه ده، بزوراده یالکیز الک اهمیتیلیرینی بیان ایده جکیز:
برنجیسی (حالت) مقامنده مستعمل اولان «رک» «رق» اداتلری
درکه - خفیفرده : «رک» تقبللرده : «رق» قوللانیلیر.

مثال : «زواللی چوجق کوله رک کیتدی، آغلایه رق کلدی» کبی.
ایکنجیسی (ردیت) مقامنده مستعمل اولان «نه» اداتیدر.

مثال : دل نه صبحک فرق ایدر بالله نه اقشامک بیلیر.

اوچنجیسی مقام انتخابده مستعمل اولان «یا» اداتیدر.

مثال : نایتمک ایچون کذار یارب،

کوکلیجه بوروزکار یارب،

یا ویر بکا اقتدار یارب،

یا طاقت اصطبار یارب.

اکرم بک

دردنجیسی تا کید ایچون قوللانیلان «هم» اداتیدرکه - بودم
اکثریا تکرار ایدیلهرک ذکر اولونور.

مثال: «هم یاره می آذک، هم ایشیمی کورمه دک!» کبی.
 بشنجیمی علی العاده تصدیق مقامنده مستعمل اولان «اوت»
 اداتیدر.

مثال: «وجودم سیاه طوبراقلر آلتنده قالاجق! اوت، قاله جقده
 محو ونابدید اولاجق! فقط روحم؛ اوت، روحم ابدیدر» کبی.
 آلتنجیمی اضرب ایچون قوللانیلان «بلکه» اداتیدر.
 مثال: بو کون احمد بک بلکه کلیر، بلکه کلز. کبی.

یدنجیمی برحکمی نفی مقامنده مستعمل اولان «یوق» ایله «خیر»
 اداتلریدر که - معناً ایکسیده مترادف ایسه ده، «یوق» اداتی
 محاورات عامیانه ده؛ «خیر» اداتی محاورات نازکانه ده قوللانیلیر.
 یوق اداتنه مثال: اللهمن باشقه کیمسه م یوق.
 خیر اداتنه مثال: «باقیلیرسه اولومده بی تعقیب ایده جکسک!
 خیر، سن یاشا!» کبی.

یکزیمی یدنجیمی درس

سکیزنجیمی محل استعمالنه کوره کندیسندن معانی متعدده
 حاصل اولان «جه» اداتیدر.
 مثال: «بهار کلنجه یرلر یشیلله نیر.» بو جمله ده - تعقیب ایله برابر
 شرط معناسی متضمندر.
 کذا: «عصر لرجه، زمانلرجه» کبی که - بوراده کثرت
 معناسه در.

لسانمزده «و» اداتی دخی عطف ایچون قوللانیلورسه ده، بو ادات
 - اصلاً ترکیه اولمادینی کبی، معناده هیچ بر مزیتی حائز اولمادیغندن،

مقامنه قائم اولابیله جک ترکیه ادوات عطفیه بولوندیجه، استعمال اولونماسی اولادر.

۲

وصل

وصل - کلام ایله کلماتی، ادوات عطفیه واسطه سیله بربرینه بتشدیر مکردر. وصلده شرط اولان، معطوف ایله معطوف علیه بیننده جهت جامعه بولونمقدر. جهت جامعه ایسه، بربرینه وصل اولونهجق کلماتک بیننده، برنسبت وعلاقه درکه - اوچ قسمه آریلیر: برنجیسی - حقیقی یاخود مقالی، ایکنجیسی - خیالی، اوچنجیسی - وهمیدر. بربرینه وصل اولونهجق کلماتک بیتنده بو اوچ دورلو جهت جامعه دن بری بولونمازسه، وصل ایتمک جائز دکلدر.

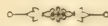
مثلا: فلانجه ذات فقرانی کوزه دیر، کلبده انسانلری ایصیریر. سوزنده - فلانجه ذاتک فقرایی کوزتدیکندن بحت اولونورکن، کوکدن دوشر کبی، کلبده انسانلری ایصیریر سوزینک، مافوقنده کی ایله اصلا مناسبتی اولمادینی حالده - وصل ایلمه سی کبی.

۳

فصل

فصل - کلام ایله کلماتی بربرندن آیرمقدر. کلام ایله کلمات هیچ بر وقت، وصل یاخود فصلدن خالی قالماز. فقط بعض کرد، فصلاً ایراد ایلمه سی لازمکن سوزلر، محضاً تأکید حکم ایچون، فصلاً ایراد اولونوزلر.

مثال : « عهدہ احقرانہمہ احوالہ بویوردیفکوز خدمت - بوکون،
 یارین، او برکون بیتہ جک خدمتہ بکزه مزہ، دنیلہ جک یرده :
 و عهدہ احقرانہمہ احوالہ بویوردیفکوز خدمت - بوکونده، یارینده،
 او برکونده بیتہ جک خدمتہ بکزه مزہ » طرزنده و صلاحاً ایراد اولونماسی کبی .

فصل سابع

یکرمی سکزنجی درس

مساوات، ایجاز، اطباب

۱

مساوات

مساوات - بیانی مراد اولونان معانینک، صرف ایدیان کلمات ایله
 مساوی اولماسیدر .

(مالرب) دن ترجمه

مثال :

ای یولجی، ای معقب آمال لمهور!
 منظورک آبو صوکه آقاریوق اولور کیدر .
 بو عالمکده شانی، مسراتی، شهرتی،
 سودی، صفاسی، ماتمی، آلامی، نکبتی:
 سرتابسر بو آب کبی بی قرار در؛
 آنجق جناب ذات خدا پایدار در!

ابن عمر جودت

۲

ایجاز

ایجاز - معنای مرادی تمامها آکلادہ بیلامک شرطیہ، صرف ایدیلن کلمات، افکاردن آز بولونمقدر.

مثال : مجلهء جلیلهء احکام عدلیه نك « عادت محکمدره، ماده سی کی . ایجاز ایکی قسمدر :

برنجیسی - ایجاز قصر، ایکنجیسی - ایجاز حذفدر .

۱

ایجاز قصر

ایجاز قصر - برچوق افکار واحکامی، پک کوچوک برعبارہ ایله بیان ایتمکدر .

مثال : « ضرورت هر شیئی یابدیریر، کلامی کی .

کذا: « آتار لر طاشی البته درخت میوه دار اوزره » مصراعنده اولدینی کی .

۲

ایجاز حذف

ایجاز حذف - قرینه لفظیہ به مبنی، کلامک بعض اجزاسنی ترک ایتمکدر .

مثال : بر طلبه خانه سینه کیتمک ایچون معلمندن رخصت طلب ایتدکده : « درسنی اوقوده او یله کیت » دیه چکی یرده : « درسنی اوقوده » دیمه سی کی .

ایجازده تعبيرات، معنای مقصودی تماماً افاده مرسته، آکا: «ایخالال»
دنیلیر .

یکرمی طقوزنجی درس

۳

اطناب

اطناب - معنای مقصودی، فائده مقابلنده اولارق، برطاقم کلمات
زائده ایله بیان ایتمکدر:

مثال: ایدوب صرف آب رویک اومه لطف ارباب خستدن،

نه دکلو آب ویرسهک نخل خشکه میوه دار اولماز!

فطنت خانم

بیتنده اولدینی کبی .

معنای مقصوده، بلا فائده تعبيرات زائده ایله افاده اولونورسه،
تطویل دنیلیر .

مثال: «صباحلین قاتقدم، کیندم؛ چارشیه جیققدم، براز طو-

لاشدم، فلانجهیه راست کلدم. آنکله اوتوردق، قونوشدق؛ چوق

چوق کوروشدک.» کبی .

اگر عبارده کی زیادهک مقصدی اخلال ایدهرسه: «حشو» تسمیه

اولونور .

علم بیان

اوتوزنجی درس

علم بیان - طرق افادهک قواعد عمومیه سندن بحث ایدهر بر

علمدر .

طرق افاده بش قسمدر: برنجیسی - تشبیه، ایکنجیسی - استعاره،
اوچنجیسی - کنایه، دردنجیسی - مجاز، بشنجیسی - حقیقت در.

فصل اول

۱

تشبیه

تشبیه - ایکی شی بیننده بر مناسبت بولونمق شرطیله، برینی دیگرینه
بکزممکدر.

تشبیه باشلیجه یدی فرعه آریلیر: ۱ ارکان تشبیه، ۲ تشبیهک
اقسامی، ۳ تشبیهک طرفینی اعتباریله اقسامی، ۴ مشبه و مشبههک
تعددی، ۵ وجه شهک ذاتی اعتباریله تشبیهک اقسامی، ۶ تشابه، ۷
تشبیهدن غرض در.

۱

ارکان تشبیه

ارکان تشبیه درتدر: ۱ مشبه، ۲ مشبهه، ۳ وجه شبه، ۴
ادات تشبیهدر.

۱ مشبه - مشبههه بکزه دیلن برشیدرکه - درجهده دائماً آدن
دون، یاخود آکا مساوی اولاییلیر.

۲ مشبهه - بر مناسبت علاقه سیله، خارجدن کندیسنه بکزه دیلن
برشیدر.

۴ ادات تشبیه - بر شیئی دیگر شبیه بکنزتم که واسطه اولان
اداتدر. لسانمزده مستعمل اولان ادوات تشبیهیه : کبی، بکنزه
فارسیدن مأخوذ : وش، آسا، مانندالح.؛ عربیدن مأخوذ : کائن ،
مثال، مثل الح. . . . در.

او تویز برنجی درس

۲

تشبیهک اقسامی

تشبیهک اقسامی در تدر : ۱ تشبیه مفصل، ۲ تشبیه مجمل، ۳
تشبیه مرسل، ۴ تشبیه مؤکدر.

۱ تشبیه مفصل - مشبه ایله مشبه بهک بیننده کی وجه شبه مذکور
اولمقدر.

مثال : « یوزی نورانیتده قر کیدر ».

۲ تشبیه مجمل - مشبه ایله مشبه بهک بیننده کی وجه شبه محذوف
اولمقدر. مثال : « یوزی قره بکنز ».

۳ تشبیه مرسل - مشبه ایله مشبه بهک بیننده کی ادات تشبیه
مذکور اولمقدر. مثال : « یوزی نورانیتده قر کیدر ».

۴ تشبیه مؤکد - مشبه ایله مشبه بهک بیننده کی ادات تشبیه
محذوف اولمقدر. مثال : « یوزی قردر » کی.

۳

تشبیهک طرفینی اعتباریله اقسامی

تشبیهک طرفینی اعتباریله اقسامی در تدر : ۱ مفردی مفرده

۲ مرکبى مرکبه، ۳ مفردى مرکبه، ۴ مرکبى مفرده تشبیه ایتکدره.

۱ مفردك مفرده تشبیهنه مثال :

کاسه ابریز فغفور اولسه ده ویرمز صدا،

ثروت افزایش بولنجه آغیا خستلورا!

۲ مرکبك مرکبه تشبیهنه مثال :

دریا او قدر لطیف ورا کد ایدی که اوزرنده اولان اوافق اوافق
موجه لر، قوی یشیل بر چنزاره قونمش بیاض کو کر جین آلابی ظن
اولونوردی.

مرحوم کمال بك

۳ مفردك مرکبه تشبیهنه مثال :

ماه نوصانمه کوروب غره شهر صومی،

جامع مغفرته بز علم و الا شان.

تقی

۴ مرکبك مفرده تشبیهنه مثال :

خورشید پنجه منمی طمانمش جیدتنه ؟

اول زلف زردن دوکیلن تارلر میدر ؟

او توز ایکنجی درس

۴

مشبه و مشبه بهك تعددی

مشبه و مشبه بهك تعددی صورتیله اقسامی درتدر :

۱ مشبه ایله مشبه بهلر آری آری یان یانه کلکدره . بوکا تشبیه

مفروق دنیلیر .

مثال : میخانه کلس-تاندرد، پیمانه کلفشاندر ؛

ساقی نهال شوخی، مطرب هزارزاری .

مرحوم کمال بك

کذا : رخی کل، لبلری مل، قاتی سروروان اولسون ،

اولورسه باری دلبر بویله شوخ نکته‌دان اولسون .

۲ مشهله ایراد اولوندقدن سوکرا، بونله مقابل مشبه بهلردخی

ذکر اولونمقدر . بوکا تشبیه ملفوف دنیایر .

مثال : بر جینک بر دخی زلف سیهفامک بیایر،

دل نه جحک فرق ایدر بالله نه اقشامک بیایر .

۳ مشبه متعدد اولوبده مشبه اولمامقدر . بوکا تسویه دنیایر .

مثال : رها بولوق نه بکن سوزش مختدن عشاقه،

وصال آتش، فراق آتش، بلای انتظار آتش!

۴ مشبه بهلر متعدد اولوبده مشبه اولمامقدر . بوکا تشبیه جمع دنیایر .

مثال : بخت قیس و ظلمت لیلی، جمال لیلی بی:

باشنه جمع ایلیوب اول شوخ کیسوقویمش آد!

فضولی

وجه شهک ذاتی اعتباریله تشبیه

وجه شهک ذاتی اعتباریله تشبیه آتی قسمدر : ۱ تشبیه طبیعی

یاخود سازج، ۲ تشبیه عادی یاخود مبتدل، ۳ تشبیه تمثیلی، ۴ تشبیه

غریب، ۵ تشبیه تخیلی، ۶ تشبیه تحقیقیدر .

۱ تشبیه طبیعی - مشبه ایله مشبه به بیننده کی وجه شبهه، امور کثیره دن منتزع اولماقدر.

مثال : کل یاناق؛ غنچه وش دوداق؛ کبی،

۲ تشبیه عادی - عادی بر مناسبتله، برشیء دیگر بر شیء بکرت مکتدر.

مثال : غنچه سین سویله صباه! ایلسون باری سکا :

رنك كلـدن جامه، بوی یاسمندن پیرهین !
بیتنده اولان تشبیه کبی.

اوتوز اوچنجی درس

۳ تشبیه تمثیلدرکه - ضرب مثلار بو قییلنددر.

مثال : اهل دل آرام ایدر هر زرده که رغبتلنیر ؛

گاه اولور غربت وطن، گاهی وطن غربتلنیر !

کبی.

۴ تشبیه غریبدرکه - انسانه بردنبره غریب کورونور.

مثال : ای خامه اگرچه ناتوانسین،

ظاهرده خوشوبی زبانسین،

استاد الیه کیرنجه اما:

ایلر سنی عنبد لیب گویا!

قانون الرشاد

کذا : کبی بر بحر و گاهی بر زمین نوایدر پیدا،

قلم ملک سخنده خسرو و بحر و بر اولمشدر!

بیتلرنده اولدنی کبی.

۵ تشبیه تمثیلدرکه - قوه مخیله ایله یاپیلان تشبیهلردر.

مثال : « فلان شاعر ک قوه مفکره سی کونش کبیدر » تشبیهلرنده اولدنی کبی.

۶ تشبیه تحقیقی درکه - وجه شهبك، مشبیه به ایله مشبهه شدت
مناسبتی اولقدر.

مثال : شجاعتی برانسانك آرسلانه تشبیه ایلمه سی کی .

۶

تشابه

تشابه - طرفیندن برینك دیکرینه فائق، یاخود آندن دون
اولدیغنی کوسته رمه یه رك، وجه شهبك ایکیسینده ده، مساواتاً موجودیتی
ارائه ایدهر .

تشابه اوج در :

برنجیسی مشابته .

مثال : شو قیرمزی کلر بر برینه بکزه یور .

ایکینجیسی ادعای عینیت .

مثال : بوسنبل ارته کینك عینیدر .

اوچنجیسی ادعای مساوات .

مثال : رها بولمق نه ممکن سوزش مختندن عشاقه ،

وصال آتش، فراق آتش، بالای انتظار آتش!

اوتوزدر دنجی درس

۷

تشبیهدن غرض

تشبیهدن غرض - یا مشبهه و یاخود مشبهه به تعلق ایدهر .

مشبہہ تعلق ایدن غرض بشدر :

۱ مشبہك امكانی کوسته ریر .

مثال : گویا بر سحر داده ایتم، کونش هنوز چیقمنغه باشلامش، فقط ضیاسی بزم بیلدیکمز کبی دکل، مایع حالنه کلشیدی، اوغرادینی یرلری شفقه غرق ایدردی . الوان بزم بیلدیکمز کبی دکل، گویا بر جوهر سیال اولمشدی . برجسمه تعلق ایتمده ینه میدانده کورینوردی .

۲ مشبہك حال وصفتی کوسته ریر .

مثال : کل بر آشفته جوان، بلبل ایسه بر سر خوش .

مصراعنده اولدینی کبی .

۳ مشبہی کوزل کوسته ریر .

مثال : زلفك دوشنجه کردن براقك اوستنه،

بللور ایچنده سنبل سیرانی آندیریر!

شناسی

۴ مشبہی سامعك ذهننده قرار لاشدیریر .

مثال : بکزر ارباب ریانك حالی اول کاشانهیه :

ایچ پوزی ویران، دیشی معمور شکن کوستر !

۵ مشبہی ظریف کوسته ریر . بوکا: استطراف دنیلیر .

مثال : نور عینم آشنا دیر لر سنی آغیار ایله،

طرفه کیم جان نقش دیوار ایله اولمش آشنا .

یتلرنده اولدینی کبی .

مشبہبه تعلق ایدن غرض دخی ایکیدر .

۱ تشبیه - مشبہبهك اتم واکمل اولدینی کوسته ریر .

مثال : سینه سی دستنده کی پیمانده دن براق و صاف ،

رخلری دستنده کی صهای تردن قیرمزی .

بوکا : تشبیه مقلوب دنیلیر .

۲ مشبه بهك كمال اهتمامه لياقتی کوسته ریر .

مثال : غره روزه نی کوردم فلیکک بامنده ،

برکناری کوزله بکزر اوروج نامنده .

ییتنده اولدینی کبی . بوکا ده : « اظهار مطلوب » نامی ویریلیر .

فصل ثانی

اوتوز بشنجی درس

استعاره

استعاره — مشبه ایله مشبه بهدن بریمی قطعاً مطوی بولونمقدرکه —

استعاره ایدن کیسه یه : « مستعیر » ؛ مشبه بهك لفظنه : « مستعار » ؛

معناسنه : « مستعارنه » ؛ مشبهك معناسنه دخی : « مستعارله » دنیلیر .

اگر طرفیندن مشبه ، صورت قطعیه ده محذوف بولونورسه ، بوکا :

« استعاره مصرحه » تسمیه اولونور .

مثال : آفتاب قریش اولنجه عیان ،

ظلمات اوزره اولدی نور افشان !

معلم ناجی

ییتنده مشبه محذوف اولوب ، قریش قرینه سیله ، فیخر عالم علیه الصلاة

والسلام اقدمن حضر تیری مراد اولونمشدر .

اگر طرفیندن مشبه به محذوف اولوب ، مشبه مذکور اولورسه :

« استعاره مکنیه » اولور .

مثال : تَأْتِي مَائَةً اِقْبَالَ اَهْلِ اسْتِقَامَتَدْر ،
خطوطك اعوجاجي خامه ي اتعا بندر هپ .

پرتوپاشا

بو بیتده، اهل استقامت قرینه سیله : «خامه» نك مشبهه بی اولان
«انسان» محذوف بولون دینی ایچون، «استعاره مکینیه» اولمشدر .

کذا : جودت پاشانک :

شانه زلف سخندر اعتراض !

مصراعنده، زلف قرینه سندن آکلاشیلدینی اوزره «سخن» دن مراد :
محبوبه در .

استعاره مکینیه بی اظهاره قرینه واقع اولان لفظه : «استعاره تخیلیه»
نامی ویریلیر . بناء علیه، هر نه رده استعاره مکینیه بولونورسه، اوراده
هممه حال ، استعاره تخیلیه دخی بولونور .

استعاره مکینیه کتیریلن برنجی مثالده : «خامه» ؛ ایکنجی مثالده :
«زلف گلهری - مشبهه بهلرک محذوف بولون دقلرینه قرینه واقع اولدقلری
ایچون ، بونلره استعاره تخیلیه دنیلیر .

تشبیه تمثیلی - استعاره طریقیله استعمال ایدلکده : «استعاره
تمثیلیه» نامی آلیر .

مثال : هنراعدایی طاتلی دل ایله تسمیمدر یوقسه،

ندر فرقی زبان جانکز انک نیش کثرمدن؟

یتنک مصراع اولنده کی - طاتلی دل ایله اعدایی تسمیم ایتک، تعبیر مستعارنده
اولدینی کی .

استعاره تمثیلیه لر بین الناس کثرله استعمال اولونورلرسه، ضرب
مثل اولورلر .

مثال : «زمان صاتار صامانی» کی .

فصل ثالث

اوتوز آلتنجی درس

کنایه

کنایه - مقصد اصلی صراحةً بیان اولونمایوب، بر صورت مبهمانده بیان ایدلمکدر. کنایه صورتتنده استعمال اولونان کلمه یه: «مکنی به» معنانه: «مکنی عنه» دنیلیر.

علی الاطلاق کنایه یه مثال:

«فلا نجه ساده دلدر» کبی که - ادنی بر ملاحظه ایله، اوزاتک حق و بلاهت صاحبی دنیلمک ایسته نیلدیکی آکلا نیلیر.

ابتدای امرده کنایه اوج صورتله اولور:

برنجیدی - کنایه موقعتنده مستعمل اولان کلمه، یعنی: (مکنی عنه) ذات اولوب، مفرد مرکب اولمق اوزره، ایکی قسمه آریلیر:

۱ کنایه مفرده - مکنی عنه، یالکیز بر معنایه تعلق ایدره.

مثال: جوشش اشکه دل پر خون بر مجرا ایکی:

مصرعنده «مجرا ایکی» تعیری - کوزدن کنایه اولوب، بر معنایی حاوی اولدینی ایچون، کنایه مفرده اولمشدر.

۲ کنایه مرکبه - مکنی عنه، معانی کثیره تعلق ایدره.

دیاربکرلی سعید باشانک میزان الادبند، کنایه مرکبه کتیردیکی فضولی مرحومک زيرده کی نظمی، شایان دقت امثله دندر.

برامیرک زورقندن کنایه اولمق اوزره:

آغزی آچیق چیمماز آوازی آیغنی یوق یورور،
جان ایله دیرسیری اما دیمک اولماز جانور؛
صاییلور پهلولرینک اوستخوانی ضعفدن،
بویله ضعفیله آغیر یوکلر چکر ایلر هنر؛
دیوه بکزر کزدیریر باشده سلیمان تحتی؛
یوقسه کاندیر صاقلانور کوکسندہ قیمتلی کهر؟
کنایه نك ایکنجی صورتی -- مکنی عنہ صفت اولوب ، ذہنک
مکنی عنہ درجہ سہولت انتقالہ نظراً، قریبہ وبعیدہ نامیلہ ایکی قسمہ
آریلیر :

کنایہ قریبہ - کنایہ قریبہ دخی، یا واضح و یا خود خفی اولوق
اوزره ایکی قسمہ آریلیر :

۱ قریبہ واضحہ - ذہن سرعتلہ مکنی عنہ انتقال ایدہ بیلیر .
مثال : احمد افندینک عقلی هیج درجہ سندہ ایسده، محمد افندی به
نسبتلہ چوقدر .

بوعبارہ ده، احمد افندی ذاتاً عقلسز اولوب، محمد افندی به نسبت
اولوندقدہ عاقل کورونمہ سی، محمد افندینک صرف دلی اولدیغنی آکلاتدیریر .
۲ کنایہ بعیدہ - مکنی عنہ ذہنہ انتقالی ایچون، قرائن حالیه به احتیاج
کورونور .

مثال : « بنم اوم فلانجہ ایچون پک کوچوک کلیر » تعبیرندن :
قرائن حالیه مناسبتیلہ، اوزاتک بویوک برعائہ صاحبی اولوب ، خدامنک
کترتنہ، حشمتنک درجہ سندہ کورہ، بووا آکا نسبتاً - طاووق کومہ سی
مثابہ سندہ قالدیغنی آکلاشیلیر .

اوتوز یدنجی درس

کنایه نك اوچنجی صورتی - مکنی عنہ نسبت ایدیلوب، کنایه صورتیله صفتك وجودی موصوفده اثبات، یاخود نفی ایدیلیر.

مثال: «معلم افندی درسخانه به کیردیکی کبی، طلبه لرك یوزی صاراردی» یاخود «معلم افندی بوکون درسنی از برله مهین احمد افندی نی او قدر تکدیر ایتدیکی حالده، یوزینك رنکی بیله تبدل اتمه دی».

برنجی مثالده: - طلبه لره قورقدی دیمکدن کنایه اولارق، صارارمق تعیری استعمال اولونوب، آنلرده خوف صفتك وجودینی اثبات؛ ایکنجی مثالده: «احمد افندی ذره قدر قورقدادی» دیمکدن کنایه صورتیله، «یوزینك رنکی بیله تبدل اتمه دی» تعیری قوللانیلوب، بوصورتله کندیسندن، خوف صفتك وجودی نفی ایدلمشدر.

کنایه طریقیله افاده مرام اتمک ایچون، یوقاریدن بری کوسته ریلن طرق افاده دن باشقه، دهها درت مهم طریق واردرکه - برنجیسی تعریض، ایکنجیسی تلویح، اوچنجیسی رمز، دردنجیسی ایما و اشارتدر.

۱ تعریض - سویله ن سوزك ظاهراً تعلق ایتدیکی معنادن باشقه بر شی قصد اولونمقدر.

مثال: «حقیقت حسیه دن محروم ایکن آتشدن، قیویلجیمدن بحث ایدن منظومه لر شبتابه بکزرکه: ظلام اوهام ایچنده فروزان کورونسه بیله، هیچ برقلب اوزرنده اثر احتراق کتیرمکسزین کندی کندیلرینه سوزر محو اولور.»

فقره سنده معلم ناجی افندینك آتشاره، شراره، فروزان ناملرنده کی مجموعه اشعارلرینه تعریض قصد اولوندیگی کبی.

۲ تلویح - سویله ن سوزدن، معنای مراده ذهنگ انتقال ایده -
 بیلمه سی ایچون، لازم ایله ملزوم بیننده وسائط کثیره بولونمقدردر.
 مثال : « فلانک پاره سی نه قدر چوق اولسه، ینه دایاندرمقدن
 عاجز قالیور. »

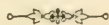
فقره سندن، او ذاتک قوناغنده برچرق انسان موجود اولوب، بونلرک
 احتیاجات ضروریه لرینی ایفا ایچون، نه قدر چوق پاره سی اولسه،
 مصارفانته نسبتله، هیچ حکمنده قالدینی معناسی آکلاشیلیر.

۳ رمز - سویله ن سوزده، خفانک وجودیله برابر، وسائط
 افهامیه پک آز اولمقدردر.

مثال : « فلانک الی اوزوندر » تعیرندن ذهن، بردن بره معنای
 مراده انتقال ایده مز.

فقط، مسند الیهک حلی اوزون اوزادی یه ملاحظه ایدلکدن
 صوکر، کندیسنگ بوتعیرله خیرسز دنیلیمک ایسته نیلدیکی آکلاشیلیر.
 ۴ ایما و اشارت - سویله ن سوزده، خفانک عدم وجودیله برابر،
 وسائط افهامیه مقفود اولمقدردر.

مثال : « فلان ذات، خلقه سماحت مجسمه اولارق یارادلمشدر. » کبی

فصل رابع

اوتوز سکزنجی درس

مجاز

مجاز - بر لفظی معنای ماوضع لهی، اراده یی مانع بر قرینه نک
 وجودیله برابر، لوازم معنادن برنده استعمال ایتمکدر.

بر فعل، فاعل حقیقی سنه اسناد اولونما یوده زمان، مکان، سبب
 کبی ملباسلرینه اسناد اولونورسه - : مجاز عقلی تسمیه اولونور.
 زمانه اسناد اولوندیغنه مثال :

«بهار چنلری يتشديردي» کبی که - اگر بو سوزی موحدیندن
 (Déiste) بری سویلرسه، مجاز عقلی اولور. چونکه : آنک اعتقادنجیه
 اولتری انبات ایدن، آنجق جناب حقدر.

فقط، بو سوزی طبیعیندن (Naturaliste) بری سویلر ایسه،
 حقیقت اولور.

مکانه اسناد اولوندیغنه مثال :

«وطنمزی هر وجهله مقدس طایمقلغمز لازمکیر. چونکه :
 بزى بسله یوب بو حاله کترین وطندر.

کذا : چوق نعمتک حقی وار اوستنده حجاب ایت،

آداب ایله باص پایکی روی نه تراک.

ییتده اولدینی کبی .

سببه اسناد اولوندیغنه مثال :

«فلان قوماندان دشمنلری مغلوب ایتدی» کبی که - دشمنلری

مغلوب ایدن قوماندانک عسکری ایسه ده، کنديسنک تدابیری حسبيله

غلبه خصوصنده دخل کایسی اولدینی ایچون، بوراده مظفریت - سبب

اولان قوماندانه اسناد ایدلمشدر.

کذا : سلطان عثمان دهشت آورکیم،

ایلدی فیض همتی تعمیم!

بر اوافق عرصه حکومتدن،

عادتا بر کوچوک عشیرتدن،

ایده رڪ دشمنانی تشکیل،
 قوجه بر دولت ایلهی تشکیل!
 نیه دلبلی زاده
 ح. کامل

ییتلرینک مضمونلری دخی بو قیلدندر.
 بو مثاللرده کی قرینه مانعه، بر فردک ملیونلرجه افرادی محو
 ائمه سیدرکه - بو حال، قوای بشریه نك خارچنده برشیدر.

اوتوز طقوزنجی درس

معنای ماوضع لهک اراده بی مانع قرینه نك وجودیله برابر، مشابهتک
 غیرى بر علاقه یه استنادآ، دیگر بر معناده استعمال اولونان لفظه: «مجاز
 مرسل» تسمیه اولونور.

مجاز منسله تعلق ایدن علاقه لر شونلر در :
 برنجیسی - محلیت علاقه سیدرکه - محل ذکر اولونوب، حال مراد
 اولونور.

مثال : «فناری یاق» کبی که - فنارک فیتلی یاق دیمکدر.
 ایکنجیسی - حالیت علاقه سیدرکه - حال ذکر اولونوب، محل
 مراد اولونور.

مثال : «بو آتشی دیشاری یه چیقار» کبی که - ایچنده آتشی
 بولونان مانقالی، دیشاری یه چیقار دیمکدر.
 اوچنجیسی - کلیت علاقه سیدرکه - کل ذکر اولونوب، جزؤ
 مراد اولونور.

مثال : «پارماغمی کسدم» کبی که - پارماغمک بر جزؤنی کسدم
 دیمکدر.

دردنجیسی - جزئیات علاقہ سیدر کہ - جزو ذکر اولونورق، کل
مراد اولونور.

مثال : « فلانک ایکی حیوانی سرقت ایدن سارق دردست
ایدیلرک، پنجه قانونه چایدیلدی ». کبی کہ - بوراده ایکی رأس تعبیریله
جزو ذکر اولونوب، کل اولان ایکی عدد حیوان مراد اولونمشدر.
باشنجیسی - مظهریت علاقہ سیدر.

مثال : « حکومتک قولی اوزوندر » کبی کہ - قولی اوزوندر
تعبیرندن مراد - کثرت قوتیدر.

التنجیسی - سببیت علاقہ سیدر کہ - مسبب ذکر اولونوب، سبب
مراد اولونور.

مثال : « بوکون سمان آلتین یاغوره، کبی کہ - مسبب اولان
آلتین ذکر اولونوب، سبب اولان یاغور مراد اولونمشدر.

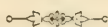
قرقچی درس

یدنجیسی - عمومیت علاقہ سیدر کہ - عموم ذکر اولونوب،
خصوص مراد اولونور.

مثال : اوتنجی عصر اوائلده ایسه، قانونی سلطان سلیمان ظهور
ایدن بدر تام کبی، آفاق سیاستده بردنبره چهره نمای جلادن اولنجه،
جهان دینک شرق و غربی، زیربای عدالتنده سجاده مظفریت کبی
سریلوردی.

بوراده - جهان دینک شرق و غربی تعبیر عمومیسندن مراد
اولونان شرق ایله غربک برطاقم آیالاتیدر؛ یوقسه عموم شرق ایله
غرب دیمک دکلدردر.

سکزنجیسی - خصوصیت علاقہ سیدرک - خصوص ذکر
اولونوب، عموم مراد اولونور .
مثلا : « برلقمه نان » تعبیرندن ، ادامه حیات ایچون لازم اولان
اغدیہ نك مراد اولوندیغی کی .

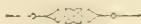

فصل خامس

حقیقت

حقیقت - بر فکری مجاز، کنایه، تشبیه، استعاره کی بر شی
قاریشدرمقسزین، ساده بر طرزده افاده ایتکدر . بو طرز افاده ایسه،
مواد جدیدہ ایله مؤلفات علمیہده مستعملدر .
مثال : (۳۷۰) استحصال موازنه دول مقصد حقیقیسیله آچیلان
محاربه مشروعدر . موازنه دول، کره ارضک بر قطعہ سی اوزرنده
واقع اولان ویکدیگریله همجوار بولنان دول مختلفہ دن هیچ بری،
دیگر لرینک استقلالنه خالی کتوره بیله جک درجہده شوکت وسطوت
فوق العاده اکتساب ایتیهوب، قوتلرینک اولدجه بر لرینہ متوازن
بولنسی ماده سندن عبارتدر .
عباره سنده اولدیغی کی .

« حقوق دول » حسن فهمی پاشا

علم بدیع

قرق برنجی درس

علم بدیع - کلمات بلیغہ نیک صنایع بدیعیہ ایله مصور اولان محسنات لطیفہ سنی ارانہ ایدر بر علمدر.

صنایع بدیعیہ ایکی قسمدر: بری صنایع معنویہ، دیگر بری صنایع لفظیہدر.

فصل اول

صنایع معنویہ

صنایع معنویہ - کلمات بلیغہ نیک معنایہ متعلق محسناتی بیلدیریر. صنایع معنویہ نیک برنجیسی طباق صنعتیدر که - معنأ بربرینه ضدیت تامه لری اولان ایکی فکرک تقابل ایتهلریدر.

مثال: «یوقدن» بزی «وار» ایدن بوفطرت، «واردن» ده «یوق» ایتسه حقدرا لت.

عبدالحق حامد

بیتمده، اشارت آراسنه آنان کله لرك تقابل ایتهلری کبی.

۲ مراعات نظیر صنعتیدر که - تضادک غیر بر صورتله، یکدیگرینه مناسباتی اولان معاینیک، بر آرا ده جمع اولونمالریدر.

مثال: هر تجلیدن «هیولی» ایتدی بیلک «صورت» قبول، چوقمیدر «آینه»، طبع سلیم اولوق بکا؟

فہیم

بیتمده «هیولی» «صورت» «آینه» کبی بربرینه مناسبتلری اولان معاینیک برآرا ده جمع اولونمالری کبی.

قرق ایک نجی درس

۳ عکس صنعتیدرکہ - کلامک بر جزئی، یا خود بعض اجزاسی -
دیگر جزئی ویا اجزاسی اوزرینہ تقدیم اولوندقندن صو کرا، بر کرده
تاخیر ایدلمکدر.

مثال: کورولسون شرق غربده غرب شرقده افتخاریله،
کہنہ یمش آکلاشلسون ترکلرک ماهیت وشانی!

ابن الرشاد

و « سادات العادات، عادات السادات » « کلامک کباری، کبارک
کلامیدر، جملہ لرنده کی عکس لرکی.

۴ رجوع صنعتیدرکہ - برسوزی دھا مؤثر، دھا پارلاق بر صورتده
بیان ایتمک ایچون، اولجہ سوبله ن سوزدن رجوع ایتمکدر.
مثال: ایدر عصیانمہ کوکلندہ ندامت غلبہ،
نیلیہ یم یوز بولہ مام یأس ایله عقوم طلبہ.
نہ دیدم توبہ لر اولسون بوده فعل شردر؛
بنم عذرم کنہمدن ایکی اقات بدتردر.
نور رحمت نیہ کولدیرمیہ روی سہم،
تکرینک مغفرتنہندندہ بیوکمی کنہم؟

مرحوم شناسی

یتلرنده اولدینی کی.

۵ مشاکلہ صنعتیدرکہ - بر فکری، بر برینہ مماثل کلمات ایله افادہ
ایتمکدر.

مثال: « جناب حق - قوللرینہ ظلم ایدنلرہ ظلم؛ مسافر لره اکرام
ایدنلرہ اکرام ایدرہ. » کی کہ - « جناب حق - قوللرینہ ظلم ایدنلرہ

مجازات؛ مسافر لرزه اکرام اید نلره عنایت ایدره» دنیله چک یرده: مشاکله صنعتته رعایتاً: «ظلم اید نلره ظلم» «اکرام اید نلره اکرام ایدره» دنیلمشدره
 کذا: «تزر»: بنی بز کره او قشاسه ک نه چیقار؟
 «ملک»: سن چیقار سین دیمک که فتنه چیقار!

عبدالحق حامد

ییتنده اولدینی کبی.

٦ تجاهل عارفانه صنعتیدرکه - متکلم، معلومی اولان بر شیئی غیر معلومی طرزنده ایراد ایتمه سیدر.

مثال: «شبییدر بو؟ یا سواد آه پنهاممیدر؟

«شمع مجلس شعلهء داغ نمایانمیدر؟

ییتنده اولدینی کبی.

قرق اوچنجی درس

٧ مبالغه - صنعتیدرکه - بر شیئی، زیاده عالی، یا خود ادنی کوسته رمک فکریله، ماهیتندن بر قاج درجه زیاده توصیف ایتمکدر.

مبالغه تبلیغ، اغراق، غلو ناملریله اوچ قسمه آریلیر.

١ مبالغه - عقلاً، عادتاً ممکن اولورسه: «تبلیغ» دنیلیر.

مثال: کرچه کیردیمه ده مخاطره یه؛

آدی استانبولی محاصره یه؛

قره دن سوق ایدوب دونماسنی،

آدی بالذات اله قومانداسنی؛

اویله که عسکریله جنک ایتدی،

خصمه میدان حربی ترک ایتدی!

ته دلنلی ح. کامل

۲ مبالغه - عقلاً ممکن اولوبده، عادتاً محال اولورسه: «اغراق»

دنیلیر .

مثال : بوزوب طابور اعدایی لپدیوانی دخی آلدی،
بوذات بر شکوهک کمدی دولت ده اقرانی!

رشمید پاشا

۳ مبالغه - عقلاً، عادتاً محال اولورسه: «غلو» دنیلیر . غلو ایسه -

مبالغه نك اشعیدر .

مثال : باق نه محزوندر دل مجروح آه ایتسه مایدر ،
عالم بالاده ارواح شهبان اهتزاز (!!)

حسین هاشم

فقط هنری حاوی اولان غلور مجازدر .

مثال : زاهد! بو برودته اکر دوزخه کیرسهك ،
برلوله دخان یاقعه آتش بوله مازسین!

بیتنده اولدیغی کبی .

قرق دردنجی درس

۸ تجرید صنعتیدرکه - انساندن غیری کافه مخلوقات، حتی بالذات
متکلم، نفسنی شخص آخر مقامنه اقامه ایله انواع مکالماتده بولومتقدر .

مثال: ناز ایلمه کوکل کیده لم بزم دلبره،

سن دورادبله بن سوردهیم رویمی یرده؛

باشلارسه عادتجه جفایه ستملره،

گاه ایلمم مقابله گاه ایلر آغلارم .

اکرم بک

کذا : سزه لایق همان طراوت ایکن ،
ای چیچک سن نیچون قدید اولدک؟
موقعک سینه‌گاه رغبت ایکن ،
شمعی کوزنده می بعید اولدک؟

کیم آنان کوشنه کتبه سنی؟
دوشورن کیم بویسج وتابه سنی؟
قاج طلوع وغروب سیر ایتدک؟
قاج سحر زنده قالدک ای فانی؟

نهیه کیتدک ویا نیچون بیتدک؟
سزده ده وارمی نشئه ثانی؟
بو تصور بی ایدر مایوس ،
صد هزار آد!.. صد هزار افسوس!

*

**

ینه شکر ایت غریب اولان بختک ،
کفن ایتمش سکا صحیفه لری .
خوش بکنمش ادیب اولان بختک ،
آراسنده کوملدیکنک اتری .

اکرم بک

۹ حسن تعلیل صنعتیدر که - بر وصف ایچون ، لطیف بر اعتبار
غیر حقیقی ایله ، مناسب بر علت ادعا اولونمقدر .
مثال : « سرمایه شاعران توکنمز ،
« دنیا توکنیر یالان توکنمز !

بتیله :

« پریشان اهل عالم آه و افغان ایتدی کمندندر،
 « پریشان اولدیغم خاخی پریشان ایتدی کمندندر!
 بیتده اولدیغی کبی .

قرق بشنجی درس

۱۰ التفات صنعتیدرکه - سوزی خطابدن غیبه، غیبتدن خطابه
 نقل ایتدکر .

مثال :
 اوچسون دیم ایسترم که اینسون،
 انسانه فرشته ایندی دینسون.
 وار وجهی اکر دیسه مملکدر،
 اما شوده وار که پک دونکدر.
 کل دانه قاجه ای کبوتر،
 حیرانکی صامه دام کستر.
 اولدکینه بغته پریده،
 بوندن نه چیقار آنور دیده؟
 دانه سنی صید ایچون دکدر،
 کل کل! بو بر آرزوی دلدر.
 دوشسهک بیله دامه ایلر آزاد،
 بر بشقه روشده در بو صیاد.
 کوکلم سکا بسته اولدی بی دام،
 صیاد سن اولدک ای خوش اندام!
 سن اولدن آشیان رسیده،
 کوکلم نصل اولسون آرمیده؟
 آتش کبی سومه اعتلانی،

کل اوله آسودیکم هوایی .
 بالالزه طوغری ائمه پرواز ،
 تا اولیه سین دوچار شههباز .
 آلچقدهده پک طولاشمه زیرا ،
 ایلر ایکی صناچه عمرک افنا .
 قوندی سر بامه باریک الله ،
 تکرار هوالنیرسه ایواہ .
 اوچق ایچون اولسون بهانه ،
 کاهی او باقشیر آسمانه ؟

معلم ناجی

۱۱ تدریج صنعتیدرکه - برشیء درجه درجه تصویر ایدرک ،
 مطلوب بر نقطه یه ایصال ایتمکدر .

مثال: مقبر، مقبردکل برتربه، تربهدکل برمعبد، معبددکل برکره،
 کره دکل برفضای بی اتها اولمیلیدی .
 کذا: طرفیندن طوب تفنک صداسی کسیلیدی . ایکی عسکر مزراق
 مزراغه، قلیج قلیجه، خنچر خنچره، بوغاز بوغازه اوغراشمغه
 باشلا دیلر .
 مرحوم کمال بک

قرق التنجی درس

۱۲ توجیه صنعتی درکه - سویله ن سوزک ایکی معنایه شمولی اولمقدرد .
 مثال: برطوبالاه - ایکی آیانک مساوی اولسون دیمک کبی که - بو
 سوز، ایکسینکده طوبال، یاخود ای اولمالرینه دائر ایکی مختلف معنای
 شاملدر .

۱۳ توریہ صنعتیدرکہ - سویلہ ن سوزده، قریب وبعید کچی ایکی معنا اولوب، قریبته خفیهیه مینی، سوزک معنای بعیدی مراد اولونمقدر.

مثال: میان نازکی مویه بکزه دیرسه م اگر،
کروه اهل صفا اوله در «بلی» دیرلر.
یتنده «بلی» کله سیله:

«شیخ الاسلام مکی زاده عاصم افندینک وفاتنده، وقعه نویس
اسعد افندی مشیخته متهی و مترقب ایکن، عارف حکمت بک افندی
شیخ الاسلام اولدقده، اسعد افندینک سویله مش اولدینی»:

بو یتیم یادکار اولسون جهانہ،
تخلفله درونم غم له طولدی؛
بکا لایق ایکن جاہ مشیخت،
خدانک «حکمتی» عارف بک اولدی.

- بلاغت عثمانیه - جودت پاشا

قطعه ده کی «حکمت» کله سنده اولدینی کچی.

۱۴ براءت استهلال صنعتیدرکہ - فاتحه کلامده، موضوع بجی ایما
ایده جک الفاظ و تعیرات بولونمقدر.

مثال: بوندن سوکرا - (علم بالانگتک) - کلام بلیغک مقتضای حاله
توفیقته؛ افاده نک صورت اداسنه؛ الفاظک لفظی، معنوی محسناتنه
تعلق ایدن قواعدی بیان اولونمقدر.

فقره سندن: «علم معانی» «علم بیان» «علم بدیع» قواعدینک بیان
اولونمجبی مستبان اولمقده در.

قرق یدنجی درس

۱۵ جمع صنعتیدرکه - متعدد شیلری بر یرده جمع ایتمکدر .
 مثال : اعتماد ایتمز ایسهک اور محک تجر به به ،
 ایشته لوح ، ایشته قلم ، ایشته کتب ، ایشته فحول .

حامیء آمدی

کذا : دل آتش ، دیده آتش ، سینه آتش ، روی یار آتش ،
 کل آتش ، بلبل آتش ، کلشن آتش ، جویبار آتش ؛
 رها بولمق نه ممکن سوزش مختدن عشاقه ،
 وصال آتش ، فراق آتش ، بلای انتظار آتش .
 رأفت

مثالرنده اولدیغی کبی .

۱۶ تفریق صنعتیدرکه - ایکی شیئک بینده کی فرقی کویسته رمکدر .
 مثال : رخکله مهر عالمتابه کیمدر سویلیان بردر ؛
 او اجسامه ، سنک رخسارک ارواحه مؤثردر ؛
 سعید پاشا - میزان الادب -

۱۷ لف ونشر صنعتیدرکه - برقاچ شی ذکر اولوندقدن صوکر -
 هر برینه تعلق ایدن احکامک ذکر اولونماسیدر .
 بوده ایکی صورتله اولور : اکر ذکر اولونان شیلرک احکامی ،
 ترتیبه رعایه ایراد اولونورسه : « لف ونشر مرتب » ؛ ترتیبه رعایت
 اولونماز ایسه : « لف ونشر غیر مرتب » دنیلیر .
 برنجی به مثال :

سوز عشقک سینهده ، سودای زلفک قلبده ،
 ناردرد کلخنده کویا ، ماردرد ککنجینهده .

ایکنجی بہ مثال :

فکر زلفک دلده تاب سوز عشقک سینده،

ناردر کلخنده کو یا، ماردر ککنجینه ده.

— بلاغت عثمانیہ — جودت پاشا

۱۸ تأکید الذم بمایشبه المدح صنعتیدر .

مثال : « اونک نماز قیلما دینغنی کوردم؛ فقط دوغریسی یا، اوروج

طوتدینغنی کورمدم » کی .

۱۹ تأکید المدح بمایشبه الذم صنعتیدر .

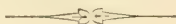
مثال : شو الماسک هیچ بر نقیصه سی یوقسه ده، سیر ایدنلرک

کوزینی قاشدیریر . تعیرنده اولدینغنی کی .

۲۰ قول بالموجب صنعتیدر .

مثلاً : —ن فلانی تحقیر ایتدکی؟ خیر، بن آنی تحقیر ایتدم؛

قوجه بر جمعیت آراسنده ترضیل ایتدم . دنیلمه سی کی .

فصل ثانی

قرق سکزنجی درس

صنایع لفظیہ

صنایع لفظیہ — لفظہ متعلق صنایعی بیایدیریر .

بوده ایکی قسمدر : بری جناس، دیکری سجعدر .

جناس

صنعت جناس - ایکی لفظک حروف وھیئتتری بربرینہ مشابہ اولوب، معناری مختلف اولمقدر.

جناس بش قسمه آریلیر :

۱ جناس تامدرکه - هروجهله بربرینہ مشابہ اولان لفظلردر.

مثال : ارباب نظر سووب او (رلر)،

یرلرده سورنسون او (رلر).

معلم ناجی

بیئتیه : قسمتکدر کزدیرن (یرر) سنی،

غافل اوله عاقبت (یرر) سنی.

بیئتده معترضه آراسنه آلمان لفظلر ایله :

اولمه جفایی صائمه که (دوراندن) اوکره نور،

بی مهروبی وفالغی (دوراندن) اوکره نور!

بیئتده کی لفظلرده اولدینی کبی.

۲ جناس محرفدرکه - کله لرك حرکه سی مختلف اولمقدر.

مثال : عالم، عالم؛ کبی که - بریسی لامک کسریله تلفظ اولونوب،

صاحب علم معناسنه؛ دیگرری دخی لامک فتحیله او قونوب، جمعه

کائنات معناسنه کلیر.

۳ جناس قبلدرکه - کله لرك کافه حروفی بر برینک عینی اولوب،

ترتیبده اختلاف بولونمقدر.

مثال : «مال» ایله «امل»؛ «روح» ایله «حور» کبی.

کذا: شکر بترازوی وزارت برکش.

مصراعنده دخی قلب صنعتی موجود اولوب، صول طرفندن ینه عینله اوقونولور.

۴ جناس ناقصدرکه - کله لرك حروفی عددنده اختلاف بولونمقدر.

مثال: «تاب» ایله «کتاب» کبی.

۵ جناس مضارعدرکه - لفظین حرفلرینک، یالکز برر حرفلری مختلف بولونمقدر.

مثال: «باغ» ایله «طاغ» کبی.

قرق طقوزنجی درس

۲

سجع

صنعت سجع ن کلامک فاصله لرنده کی کله لر متحد اولمقدر.

سجع اوچ قسمدر:

۱ سجع متوازیدرکه - فواصل کلامده بولونان سجع لرك وزناً مطابق اولمالیدر.

مثال: حقیقتنه وصول، مستحیل الحصول، کلامنده: «وصول» ایله حصول، کبی.

۲ سجع مرصعدرکه - نظمده مصراع اولک حاوی اولدیغی کلمات، مصراع ناینک کلماتیه ونترده برقره نك کلماتی، مقابلی اولان فقره نك کلماتی ایله، سجعاً وزناً بربرینه مطابق اولمالیدر.

نظمه مثال:

منبع انهار آب مکرمت،
 مطاع انوار تاب مرحمت.
 برده انداز خفایای بطون،
 روشناساز خبای فنون.
 عارف علامه قدرت نصاب،
 واقف فهامه حکمت مآب.
 عاقل ودانا خداوند زمین،
 کامل و یکتا هنرمند فطین.
 مبتدای خطبه فضل و رشاد،
 منتهای رتبه عقل و سداد.
 دستگیر عاجزان روزگار،
 مست شیر قهرمان کارزار.
 مایه فر سخادر مایه سی،
 سایه پرهاندر سایه سی.
 گوکب مسعودینه منزل شرف،
 مشرب برجودینه محمل صدف.
 علم و فضلندن افاضل مقبوس،
 حلم و عقلندن فضائل ملتمس.
 مصعد افضالنه اولماز قرین،
 مسند اجلالنه بولماز قرین.
 دواتی معمور و آباد ایلدی،
 ماتی مسرور و دلشاد ایلدی.

تابوله آثار کردون انهدام،
تا اوله اشعار موزون بردوام،
بولسون بنیان اقبالک ختام،
اولسون دیوان اجلالک تمام.
بی خزان قالسون بهار کلشنک،
مستعان آسون قرار دشمنک.

نثره مثال: بسیط عالمده، مداین عظیمه انشاسیله، روابط اجتماعی
تشیدید اییدیور. محیط اعظمده، سفاین جسیمه پیداسیله، وسائط
انتقاعی تزیید اییدیور.

— میزان الادب — سعید پاشا

۳ سجع مطرفدرکه — سجعملرک یالکز وزناً مختلف اولماسیدر.
مثال: هواده لطافت (پیدا)، باعچهلرک هر بریسی بر نزهتگاه
(دلکشیا) اولوب، عنذلیب خوش (آواز) نغمات لطیفه ایله سامعه
(نواز) اولغله... الخ.
عباره سنده اولدیغی کبی.

اللتجی درس

علم بدیعک لواحتی

سرفت شعر — برشاعر، طبعنه خوش کلن باشقه برشاعرك شعرینی
آوب، کندی شعریدیه نشر و اعلان ایتمکدر.
توارد — ایکی ویا دهها زیاده شاعرلر، بربرلرندن خبر سزجه
بعض ابیات متشابهه انشاد ایتمه لریدر.
بو حال، تاریخ تنظیم ایدن شاعرلرده کثیر الوقوعدر.

جودت پاشانک بلاغت عثمانیه سنده مندرج :
 «جانی عدن ایلسون رب قدیر» تاریخی، توارد طریقہ
 «سروری» «حکمت» «رأفت» نام شاعر لر تنظیم ایتشدرد.
 کذا: یادی خان عبدالمجید، یم همم جسر جدید.

شناسی، حقی

اقتباس - بر شاعر، آیات بینات قرآنیہ دن، یاخود احادیث
 نبویہ دن برینی، کندی شعرینہ علاوه ایتشدرد.
 آیت کریمہ یہ مثال:

بوقدر جرم وسیا تمہ،

رحمت امیدیمک بودر سببی،

کہ بوپورمش خدای عزوجل:

«سبقت رحمتی علی غضبی.»

مرحوم کنج امین بک

کذا: بسدر ارباب فکرتہ بوخطاب:

«فاتقوا الله يا اولی الباب.»

قیل هو الله ایلہ دلی مملو،

«الذی لا اله الا هو!»

شاگرد احمد پاشا

حدیث شریفہ مثال:

خیر امت اودر کہ همت ایدوب،

حفظ قرآنہ سعی ایدر هر آن؛

کہ رسولک کلامیدر بوحدیث:

«خیرکم من تعلم القرآن.»

تضمین۔ بر شاعر دیگر بر شاعر ك نظمى، كندى شعرينه علاوه
ایتمکدر. فقط تضمین اولونان شعر متعارف اولمادینی صورتده، سمرقته
حمل ایدلمه مك ایچون اشارت آراسنه آئمالیدر.

مثال: بیقیلوب قصر فلك خا كله یکسان اولسه؛

مهر و ماهی عدمك قعرينه غلطان اولسه؛

عالمك عنصر واجزاسی پریشان اولسه؛

غرق طوفان قضا، لقمه نیران اولسه؛

« دار دنیادلی کوکام کبی ویران اولسه؛ »

« نه جهان اولسه، نه جان اولسه، نه هجران اولسه! »

اکرم بك

— علاوه مهمه —

اللی برنجی درس

فرانسز مدرسه اقتباس

STYLE

اسلوب

اسلوب۔ طرز اسلوب، باشلیجه اوچ قسمه آریلیر:

Le style simple اسلوب سادج، le style tempéré اسلوب معتدل،

le style sublime اسلوب عالی.

Du style simple اسلوب سادج۔ فصاحت کلام ایله برابر،

ساده بر طرزده افاده مرام ایتمکدر.

بو طرز اسلوب، شیونات عادیه ایله مناسباتی اولان مکتوبلرده،
مذکره لرده، حکایه لرده استعمال ایدیلیر.

Du style tempéré اسلوب معتدل — زینت کلامه رعایتله بیان
مقصد ایتمکدر.

بو طرز اسلوب، رومانلرده، تاریخه متعلق کتابلرده، انواع نطقلرده
آثار نفیسه تحریرنده قوللانیلیر.

Du style sublime اسلوب عالی — بک مظنن بر طرزده تصویر
مرام ایتمکدر.

بو طرز اسلوب ایسه — دین، فلسفه، اخلاق کبی علوم عالییه متعلق
آثار تألیفنده، یا خود جمعیت بشریه نك سائر مواد مهمه سنده استعمال
ایدیلیر.

QUALITÉS GÉNÉALES DU STYLE

اسلوبک انواع عمومیه سی

اسلوبک انواع عمومیه سی — la noblesse نجابت، la précision
صحت تامه، la clarté وضوح، l'harmonie آهنگ سلاست ایله
la concision اختصاردر.

De la noblesse du style نجابت اسلوب — مدققانه بر صورتده
تعبیرات عادییه ای ازاله ایتک شرطیله، تحریر کلام ایتمکدر.

De la précision du style صحت تامه اسلوب — هر فکر کلمه
مخصوصه سیله بیان ایدلمکله برابر، اقسام جملهده مناسب بر طرزده ترتیب
ایدلمکدر.

De la clarté du style وضوح اسلوب - عمومك آكلايه بيله -
جكي بر صورتده تحرير مرام ايتمكدز.

اشارات تنقيطيه ايله قيصه جملهر، افاده يه يك بويوك بر وضوح
بخش ايدهر لر.

De l'harmonie du style آهنگ سلاست اسلوب - اصوات ثقيه ايله
مستهجنه بي ازاله ايتمكدز.

آهنگ - طبيعي Mécannique و ثقيه - Imitative كبي ايكي
صورتله اولور.

L'harmonie mécanique آهنگ طبيعي - انتخاب ايديلن كله لرك
حاصل ايتدكلى آهنگدركه - بيان اولونان فكر لرله ارتباطى بولونماز.

L'harmonie imitative آهنگ ثقيه - ايكي قسمدر:

برنجيسنده - بياني مقصود اولان شى، اصوات كلام ايله تصوير اولونور.
ايكنجيسنده - كلامك حاصل ايتديكي آهنگ، بياني مقصود اولان
شى ايله مطابق بولونور.
فرانسزجه يه مثال:

Entend-on de la mer les ondes bouilloner?

Le vers comme un torrent en roulant doit tonner.

Delille

De la concision du style افاده ده اختصار - بياني مقصود اولان
افكار ايجون، صرفده شدت احتياج حس. يديان كماندن باشقه، هيچ
بر حرف استعمال ايدلمه مكدز.

الى ايكنجى درس

QUALITÉS PARTICULIÈRES DU STYLE

اسلوبك انواع خصوصيه سى

اسلوبك انواع خصوصيه سى - (اسلوب ساندزجه تعلق ايدن)

la simplicité ساده‌گی، (اسلوب معتدله دائر اولان) l'élégance ظرافت،
la finesse اینجه‌گی، (اسلوب عالی به مخصوص)
la richesse کثرت و زینت، la véhémence شدت،
la magnificence احتشام، le sublime علویت در .

De la simplicité ساده‌گی - افکاری ممکن اولدنی قدر ساده
و طبیعی بر صورتده تصویر ایتمکدر .

De l'élégance ظرافت - انهای تحریرده، الی منقح اسالیب و تعبیراتی
انتخاب ایتمکدر .

De la délicatesse نراکت - قلب و روحک انفس حسسیاتی،
آرایش و ظرافتله تصویر ایتمکدر .

De la finesse اینجه‌گی - تصور ایدیلان شیدن نقصان اولاراق
بیان مرام ایتک ایجاب ایده رسده، مخاطب یا خود قارئک، مقصد تامی
آکلایه بیله جکی درجهده قرینه‌لرک بولونماسی الزمدر .

De la richesse کثرت و زینت - افکارک کثیر اولماسیله برابر،
عمومیته عبارتی پارلاق بر طرزده ترکیب ایتمکدر .
De la véhémence شدت - بر فکر و حسی، صوگ درجهده
بر قوت و شدتله بیان ایتمکدر .

De la magnificence احتشام - افکار و احتشاماتی، مطمئن،
مزین بر صورتده تصویر ایتمکدر .

Bu sublime علویت - محشم، معظم، صفای بخش روح اولان
فکرلر مخصوصاتندندر . ابن الکامل: محمد عبدالرحمن

صوگ

PL

175

A2

1891